

## **”יקר אוזן נהג מונית ונשמה טובה”**

29 הצעות לשחריות - מפגשים קצרים בין מחנכי רשת עמל לכיתות החינוך שלהם, מתאימים לכל עת אבל חשובים במיוחד בימי ההוראה הווירטואלית.

**”החינוך הוא תהליך חיים בפני עצמו ולא הכנה לחיים בעתיד” ( ג'ון דיואי )**

**אסף, ערך וחלק גם כתב: שאול וייגרט, מנהל התחום הערכי - חברתי  
תרגם לערבית - יוסף טאטור  
המינהל הפדגוגי סתיו 2023**

לשימוש של הצוותים החינוכיים ברשת עמל בלבד. אין לשכפל, להעתיק, לצלם להקליט, לאחסן מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני אופטי, מכני או אחר - כל חלק שהוא מן החומר שבחברת זו. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בחוברת זו אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחלקה המשפטית של רשת עמל.



שלום רב,

מדינת ישראל נמצאת בתקופה קשה של מערכה קיומית. מציאות חיינו השתנתה מקצה לקצה, עם פרוץ המתקפה הזוועתית והאכזרית של החמאס על מדינת ישראל. מציאות זו מציבה בפני מערכת החינוך אתגרים רבים. אנו בטוחים שהינך עושה לילות כימים בהובלת מערכת החינוך ביישובך בצורה מיטבית, ועל כך שלוחה לך הערכת רשת עמל. מעבר מערכת החינוך ללימוד מקוון, מעלה מאד את הצורך במפגשי מחנכים עם התלמידים בתחילת כל יום. מצורפת חוברת ייחודית ומקורית שרשת עמל הכינה, ובה 29 "שחריות" – הצעות למפגשי בוקר עם הכיתות. החוברת מיועדת בעיקר לחטיבות הביניים והתיכונים, והיא כוללת סיפורים, פעילויות וסרטונים מונגשים לעבודה מקוונת. 29 השחריות קלות לשימוש, וכוללות שאלות והדרכה פשוטה למחנכים. אנו מעמידים את החוברת לרשות כל מנהלי אגפי החינוך ברשויות המקומיות ברחבי הארץ, בתקווה שכל בתי הספר ברשות יוכלו להפיק ממנה תועלת. אנו מזמינים אותך להפיץ אותה בין בתי הספר שלכם, ונכונים להעניק הדרכה למי שיהיו חפצים בכך.

בתקווה לימים טובים יותר.

**ביתד נתזק ונתחזק!!!**

שאול וייגרט  
מנהל תחום ערכי - חברתי

קארן טל  
מנכ"לית קבוצת הרב תחומי עמל

## הקדמה

### בתיא כץ, סמנכ"לית וראש מינהל פדגוגיה קבוצת הרב תחומי עמל

בימים אלו אנו מתמודדים עם שבר עמוק אישי ולאומי. החברה הישראלית כולה ובכללה מחנכים ותלמידים, חשים מנעד רחב של רגשות ומחשבות על המציאות.

המינהל לפדגוגיה של רשת עמל שם לו למטרה להציג לפניכם המחנכים הצעות לשיחות, דיונים ופעילות עם התלמידים.

ההצעות המוגשות לכם - "השחריות" - יהוו מעין תפילת השחרית של המחנך וכיתנו.

הסיפורים, הפעילויות והדיונים יתנו לתלמידים מקום לחשיפת רגשות ומחשבות, יאפשרו שיתוף של מה שבלב, יזמנו הקשבה ויעודדו קירבה, תחושת שייכות וסולידריות.

אנו מזמינים אתכם לעשות שימוש בפעילויות בימים אלו באופן וירטואלי וכאשר יתאפשר גם פנים אל פנים.

בתיא

## למחנכי רשת עמל המופקדים על ליבת המעשה החינוכי שלום!

### פתיחה

מחנכים יקרים,

חינוך הוא דרך לריפוי, חינוך הוא דרך לשיקום, חינוך נותן תקווה, וכל אלו - בידיים של כל אחד ואחת מכם.

### כללית

בחוברת זו קיבצנו 29 הצעות מקוריות וחדשות למפגשים קצרים בינכם מחנכי עמל, לתלמידי כיתות החינוך שלכם. בכל שחרית יש גם מיקוד חינוכי שלאורו ניתן לקיים שיח עם התלמידים

שלוש הנחות העבודה

- א. "אף אחד לא מכיר את כיתת החינוך שלכם יותר מכם" - אתם מוזמנים לבחור את השחריות המתאימות לכם ולשבץ אותן בנקודות הזמן השונות: תחילת שנה, אחרי החגים, ימי השבוע וכדומה
  - ב. "חומר ביד היוצר" ולא "כזה ראה וקדש" - אתם מוזמנים לשנות, להתאים, לקחת רק את מה שתחשבו לנכון וגם להוסיף משלכם
  - ג. "לא טוב היות האדם לבדו" - רוצים להתייעץ?
- 052-2238246 ShaolV@amalnet.k12.il הרכזים החברתיים לעזרתכם וגם אני

בהצלחה רבה

שאול וייגרט מנהל התחום הערכי - חברתי

6	1. "יקר אוזן נהג מונית ונשמה טובה" - מתנת הנתינה, רושם ראשוני, אמפטיה.
8	3. "בין גאווה להשפלה" - רגשותיו של המיעוט - היחסים בין המיעוט לרוב ובין הרוב למיעוט משקפים ערכים חשובים כמו: סובלנות, פלורליזם, כבוד ועוד- כולם ערכים שהחברה הדמוקרטית חרטה על דגלה
10	4. "Take what you need" - מעיל של דולרים - על הריצה אחרי כסף, חומרנות, פשטות והסתפקות במוצט, הקשר בין מה שאנחנו צריכים למה שאנחנו רוצים
12	5. "למה תסרב לקבל מיליון דולר?" - קווים אדומים בחיים. מחשבה ודיון על התנגשות ערכים.
	6. "למה הפסיקה שקית המלח לשמש ככסף?" - מחשבות על כסף וחומרנות בעולמנו.
14	7. "מה לא הבנתם? מה אתם, אוטיסטים?!" - אוטיזם, מודעות ורגישות לשונים, אומץ.
16	8. "הכעס של שירי" - אמפטיה, אחריות, יחסי הורים-ילדים.
18	9. "התנשאות, עלבון ואז נקמה" - על התנשאות ומחירה. עלבון.
20	10. "המצפן שלי" - עצירה, השראה, מחשבה על דמויות משמעותיות, מיקוד ערכים אישיים בחיים.
24	11. "מסע עולמי" - מעגלי האכפתיות, ערך החיים, אמפטיה, סולידריות אנושית.
26	12. "מהו בית ספר מצליח?" - עצירה, מחשבה, מעורבות, התנגשות ערכים.
28	13. "יתרון החולשה" - אופטימיות, נחישות, הפיכת חולשה ליתרון, התבוננות פנימית.
29	14. "מיאט, פועלת בת 14 במפעל H&M במיאנמר" - ניצול ילדים, אקטיביות, מנהיגות, אכפתיות.
32	15. "פול ווליום ברדיו האזורי" - גבולות חופש הביטוי, אחריות.
33	16. "ציפור דרור מתחת לאלונקה" - על תרומה למדינה, ערבות הדדית, על משא החיים בישראל.
35	17. "לב מתחת לגלימה" - יושר. מה משפיע יותר חינוך או עונש?
37	18. "למה הרגו הילדים את הקיפודים בגינה?" - על חינוך, אנרכיה, חיים בלי חוקים ושיעמום.
39	19. "חשבון הנפש של האינדיאנים" - התבוננות פנימית, חשבון נפש, שינוי בחיים.
40	20. "מי רואה נכון יותר את פני האדם: הצלם, המרצה או הצייר?" - על שיפוטיות מהירה ומחירה.
41	21. "מיליוני אנשים ראו תפוחים נושרים ורק ניוטון הסתקרן ושאל: מדוע?" - על חשיבותה של גמישות מחשבתית וסקרנות.
43	22. מוצר "נייקי אישי" מס' 164800 - ניצול ילדים בעולם, אכפתיות, אקטיביות, מעורבות.
48	23. "אני מתפשרת מתפשרת עד אני משיגה מה אני רוצה" - על חשיבות הפשרה בחיים וכדרך חיים.
50	24. "האם יש לחיות רגשות?" - על הצניעות, חוסר - ידיעה והמודעות אליה, היכולת לומר "אני לא יודע!".
52	25. "קו 28 או וול סטריט - ההחלטה של רותם" - התנגשות בין ערכים. על נחישות ומחירה. על דימוי גוף. פרסומות פוגעניות.
54	26. "למה זרק הפרופסור 50 דולר לרצפה" - ערך עצמי. חוזקה. התמודדות פגיעה והשפלה.
55	27. "להעלים עין ולהיות בן אדם... או לא" - על אמת ושקר, יושר וכנות, על "העלמת עין" וגמישות.
57	28. "הבכי של שלמה" - חמלה, אחריות. דילמת מנהיגות תלמידים מוסרית.
59	29. "כסף ברחוב" - ערכים במבחן המציאות. יושר.
60	30. "הצדיק שכולם חיכו לו" - על הזכות הגדולה להיות אחר וטוב. על פשטות המעשים הקטנים-גדולים, על נורמות ושינוי נורמות.

## "יקר אוזן נהג מונית ונשמה טובה"

### מיקוד חינוכי- נתינה, רושם ראשוני, אמפטיה.

1. שיתוף מסך בתמונה של יקר אוזן.
2. שאלה: איך נראה לכם לפי תחושת הבטן האיש הזה? איש טוב? איש קמצן? אוהב לעזור או אולי הוא פושע?
3. הקראה של הסיפור + שיתוף מסך
4. שאלות:
  - א. אילו מחשבות עולות לכם בראש בעקבות הסיפור?
  - ב. " מרחק 5 מטרים מתקרבת לרכב נרקומנית שמבקשת כסף. מחוקה, אפורה, כבויה, כזו שבעטו בה החיים. ? הדילמה הקבועה, להוציא כסף, שילך לסמים." מה דעתכם על הדילמה
  - ג. עד כמה אנחנו שופטים אנשים מרושם ראשוני?
  - ד. האם ניתן להסתמך על "תחושות בטן"?
  - ה. האם היו לכם מיקרים בהם קבעתם עמדה מהירה מדי ( לחיוב או לשלילה) ואחר כך התברר לכם שטעיתם?



# יקר אוזן נהג מונית ונשמה טובה

(פייסבוק)

10 בפברואר 2016

נוחתת הבוקר בתל אביב. בדרכי ליפו. יורדת מהרכבת. מרימה יד. באה מונית. הנהג חביב. לאן, שואל. ליפו, אומרת. לתיאטרון הסמטה. לתחושתי הוא מנסה להבין אם אני מכירה את המסלול או שאפשר להביא אותי אליו דרך אילת ולשחוט אותי. נותנת כתובת מדויקת, מראה בקיאות בחומר. הוא מפעיל מונה. עומדים ברמזור. ממרחק 5 מטרים מתקרבת לרכב נרקומנית שמבקשת כסף. מחוקה, אפורה, כבויה, כזו שבעטו בה החיים. הדילמה הקבועה, להוציא כסף, שילך לסמים. ואם אוציא, הנהג יסכים לפתוח??? היא נעצרת ליד המונית. הנהג פותח את. החלון וקורא לה. בואי קחי אוכל. הוא פותח את תא הכפפות ומוציא משם שקית עם שני כריכים וירקות שאשתו הכינה לו בבוקר. קחי אוכל. זה אוכל של בית. אשתי הכינה. אין לך מה לדאוג. היא לוקחת. מבינה שיש שם שניים. מבקשת להחזיר אחד. ומה אתה תאכל??? אני אוכל הוא אומר לה. אל תדאגי. לבריאות. והיא מסתכלת אליו, מגישה לו כריך אחד בחזרה ומשכנעת שיקח. הוא מסרב. תאכלי ממי. ואתה??? ??? איך תאכל??? אני אוכל הוא שוב אומר. היא מתכופפת לאוטו ושואלת.. אתה מבטיח לי שתאכל. אתה מבטיח

רמזור הפוך ירוק. הוא מבטיח לה ונוסע.

אני בוכה.

לא מסוגלת להפסיק...

דאגה הדדית של שני זרים וכריך.

אתה איש מקסים, אני אומרת... וגם הרסת לי את האיפור בעיניים.

הוא נבוך...

אל תבכי ממי, הוא אומר, הנה פיצוי... ופותח לי חפיסה של בזוקה, שיהיה לך מתוק.

קשקשנו קצת...

קוראים לו יקר אוזן.

לא פלא שקראה לך יקר אמא שלך...

והוא מחייך.

פורש את משנתו על החיים בדקות שנותרו לנו בנסיעה. כמה אוהב את אשתו, חגג איתה עכשיו 30 שנה.

"כי מה בסופו של יום... מה זה משנה מי אתה ומה אתה עושה, לאן אתה הולך בסופו של יום? הביתה, לישון".

האיש היקר הזה פתח לי את הלב על הבוקר...

איש יפה יפה...

עכשיו תעשו כמו שנהוג פה...

תשתפו.

תזמיני אותו לנסיעות בתל אביב והמרכז, כי הוא משלנו.

מהטובים.

מאלה עם הלב...

ולאלה הכי מגיע!!!

ותמסרו לו דש מהילה שבכתה לו במונית הבוקר.

הוא הרשה לי לצלם ולפרסם את הטלפון שלו

תעשו מה שצריך... יקר אוזן, נהג מונית ונשמה טובה 0523686997

## ”בין גאווה להשפלה” - רגשותיו של המיעוט

מיקוד חינוכי - היחסים בין המיעוט לרוב ובין הרוב למיעוט משקפים ערכים חשובים כמו: סובלנות, פלורליזם, כבוד ועוד- כולם ערכים שהחברה הדמוקרטית חרטה על דיגלה.

1. כל תלמיד מתבקש לחשוב על מקרה אחד שהוא היה במיעוט (במשפחה או בכיתה, מגדרי, דעות, בקבוצות /תנועות נוער/חוגים/ נבחרות , דתי, לאומי, אהדה לקבוצת ספורט ועוד)
2. שיתוף בכיתה.
3. תובנות: כולנו נמצאים לעיתים ( והאמת היא שכמעט כל יום) במיעוט . אנחנו חיים בקבוצות זהות רבות בו זמנית, חלק מקבוצות הזהות שלנו הן קבוצות מיעוט.
4. שאלות ושיח:
  - א. איך הרגשתם להיות במיעוט?
  - ב. לקבוצת מיעוט יש הרבה יתרונות, אילו? (שייכות אישית, ייחודיות, נבדלות, וכו').
  - ג. לקבוצות מיעוט יש גם חסרונות, אילו? (תחושה לא טובה , דעתך לא מתקבלת וכו')
  - ד. האם חייב להיות עימות בין מיעוט לרוב? לא .
  - ה. מה אפשר לעשות כדי שהמיעוט ירגיש טוב?





## Take what you need - מעיל של דולרים

(תודה לשוקה דינור)

מיקוד חינוכי: על הריצה אחרי כסף, חומרנות, פשטות והסתפקות במועט, הקשר בין מה שאנחנו צריכים למה שאנחנו רוצים.

1. מקרינים את הסרטון "מעיל של דולרים"

[/http://shuka.dinur.name/%d7%9e%d7%a2%d7%99%d7%9c-%d7%a9%d7%9c-%d7%93%d7%95%d7%9c%d7%a8%d7%99%d7%9d](http://shuka.dinur.name/%d7%9e%d7%a2%d7%99%d7%9c-%d7%a9%d7%9c-%d7%93%d7%95%d7%9c%d7%a8%d7%99%d7%9d)

2. שיחה

א. מה אתם הייתם עושים לו פגשתם את קובי ברחוב ?

ב. מה הקשר בין מה שיש לאנשים לבין מה שהם רוצים?

ג. תנו דוגמאות שאתם מכירים או שמעתם על אנשים שהסתפקו במועט או ההפך.



## ”מעיל של דולרים”

רבקה בלאק שלחה אלי סרטון וידאו מעניין. זהו סרטון קצר שיצר בחור אמריקאי צעיר בשם קובי פֶרְסִין, שחקן במקצועו, היוצא לרחובות עם מצלמה נסתרת, אך לשם שינוי לא עם מעשי קונדס ומבוכת האחר אלא עם מעשים שתובנות בחובם. הנה בתרגום חופשי שלי מאנגלית:

בסרטון הספציפי הזה הוא יוצא לרחובות ניו-יורק עם 'חליפת כסף לניסוי חברתי', כך הוא קורא לזה. על מעילו מכל הצדדים מודבקים שטרות של דולר בסלוטייפ קל לתלישה והוא אוחז שלט בידיו בו כתוב באותיות גדולות: 'קח כמה שאתה זקוק'.

'הבה ונראה כיצד ניו-יורקים מתנהגים' - הוא אומר למצלמה ומתחיל לפסוע ברחובות ההומים מאדם. נעצר לידו אדם עב כרס לבוש בחליפה ומעונב, וללא מילה הוא מניח את תיקו ליד קובי ומתחיל לתלוש שטרות מהמעיל כאילו והוא היחידי שזה מיועד לו. הוא תולש שטר ועוד שטר ועוד שטר, בשתי ידיו, כדי להספיק יותר, ואז קובי שואל אותו: 'אתה באמת זקוק לכסף הזה? אתה... לא נראה כמי שזקוק לזה...' והאיש ממשיך לתלוש שטרות ועונה לו בחיוך: 'אני לא זקוק לזה, אבל זה בחינם... מי לא היה לוקח?'

'אהה... או קי' עונה לו קובי, והאיש ממשיך ותולש, עובר מהחזה לכתפיים ותולש ותולש, שם בכיסו את חבילת השטרות החינמית שקטף, פולט תודה והולך לדרכו.

עובר בחור צעיר בריצה, חולף על פני קובי ואז נעצר וחוזר. 'זה באמת בחינם?' הוא שואל.

'כן... אם אתה באמת צריך...' באה התשובה. הבחור קוטף שבעה/שמונה שטרות ורץ לדרכו.

אישה לבושה בחליפת מכנסיים מחויטת ניגשת אליו מאחור, בלי לבקש רשות או לומר מילה היא רוכנת אל גבו ותולשת כמה שטרות. קובי מסתובב אליה: 'אני שם לב שיש לך תיק של לואי ויטון, את באמת צריכה את זה?' הוא שואל.

'כן' היא עונה ללא היסוס 'יש לי תור לציפורניים מחר'. והיא תולשת עוד כמה שטרות ממעילו. 'בוודאי' הוא אומר לה ולא מוסיף.

עוברים ושבים מסתכלים, חלקם מעיזים ותולשים וחלקם רק מחייכים. בחור צעיר עובר משוחח בטלפון הנייד ואומר לאיש שיחו: 'יש כאן בחור שמסתובב עם כסף עליו', הוא תולש כאילו מבלי משים שטר, ממשיך ללכת, תופס אז שזה כסף בחינם חוזר ותולש עוד ומסביר בטלפון: 'ואני בכלל לא צריך את זה'. קובי מסתובב אליו ואומר: 'אתה לא צריך את זה אבל אתה לוקח בכל זאת?' הבחור הצעיר לא טורח לענות.

אישה ניגשת קוטפת כמה שטרות. 'זה תיק של ג'יבנשי שאתך?' שואל אותה קובי. 'כן' היא אומרת וממשיכה לתלוש. 'קדימה...' קובי אומר לה, 'תעזרי לעצמך... יופי...'

ואז קובי מגיע לפינת הרחוב. יושב שם הומלס עם כלבו ליד ערימה של סמרטוטים שהוא אסף. האיש קם מהמדרכה וניגש אליו. 'מה העניינים? הוא שואל אותו. 'הכול בסדר' עונה לו קובי. האיש חושש מלשלוח יד לשטרות. 'קח... קח כמה שאתה רוצה' מעודד אותו קובי. והאיש שולח ידו בהיסוס תולש שטר אחד, מסדר כמה שטרות שעומדים ליפול ומדביק אותם מחדש על המעיל, ואז לוקח עוד שטר ואומר: 'אקח רק שני דולר'.

'זה כל מה שאתה צריך?' שואל קובי.

'כן' עונה הברנש עם הכלב, 'זה מספיק לי למעט אוכל. תן מה שצריך גם לאנשים אחרים...'

'אתה לא רוצה לקחת גם עבור אוכל למחר או מחרתיים.' מפציר בו קובי.

'לא אין צורך... תן גם לאנשים אחרים שזקוקים.' מגיעה התשובה.

קובי מודה לו, לוחץ את ידו, ניכר בו שהוא לראשונה נרגש ושהוא מעריך את המחווה של האיש חסר האמצעים. 'אני לא אשאר אותך ללא כסף לאוכל למחר ולמחרתיים... זה מדהים מה שעשית כרגע...' אומר קובי, שולח ידו לכיסו שולף כסף, נותן לאיש ואומר: 'יש כאן 60 דולר... שיהיה לך ולכלבך למזון לכל השבוע... שמור על עצמך'.

וקובי לוחץ לו שוב יד והולך לדרכו.

(סרטון וידאו של Coby Persin כפי ששלחה אלי רבקה בלאק - אני מצרף את הסרטון בבלוג.)

קובי מסיים את הסרטון במשפט - 'אתה תצליח בחיים כאשר כל מה שבאמת תרצה הוא מה שאתה באמת צריך'.

זה משפט נחמד שמשמעו 'לא לקפוץ מעל הפופיק', אבל רבים יחלקו עליו כי הוא סותר שאפתנות. אני חושב שיש אולי דברים אחרים לקחת מהסרטון ואולי אפילו לעצור לרגע ולחשוב: 'ואיך אני הייתי נוהג?' העולם הריהו מטורף, אף אחד לא אוהב להרגיש 'פרייאר' ואם אני לא אקח אז בוודאי ייקח מישהו אחר שגם הוא לא צריך... אבל עובדה... היו כאלה שלקחו קצת... והשאירו גם לאחרים.

ואמרו כבר אחרים לפני שבדרך למטה אנחנו פוגשים את כל אלה שלא חשבנו עליהם, שלא הושטנו להם יד כשהיינו ... בדרך למעלה

## ”למה תסרב לקבל מיליון דולר?”

מיקוד חינוכי - קווים אדומים בחיים. מחשבה ודיון על התנגשות ערכים.

2. שיתוף מסך בדף העבודות. מבקשים מכל התלמידים להחליט אם יש עבודות שהם לא מוכנים לעשות בשביל מיליון דולר בחודש למשך שנה לפחות.
3. שיתוף בתשובות.
4. שיחה- מחנך עובר על העבודות ומנסה לברר עם התלמידים אילו ערכים עומדים מאחרי כל אחד. (מצורף דף עם כמה אפשרויות)
5. שיחה על ערכים בחיים ועל קווים אדומים.

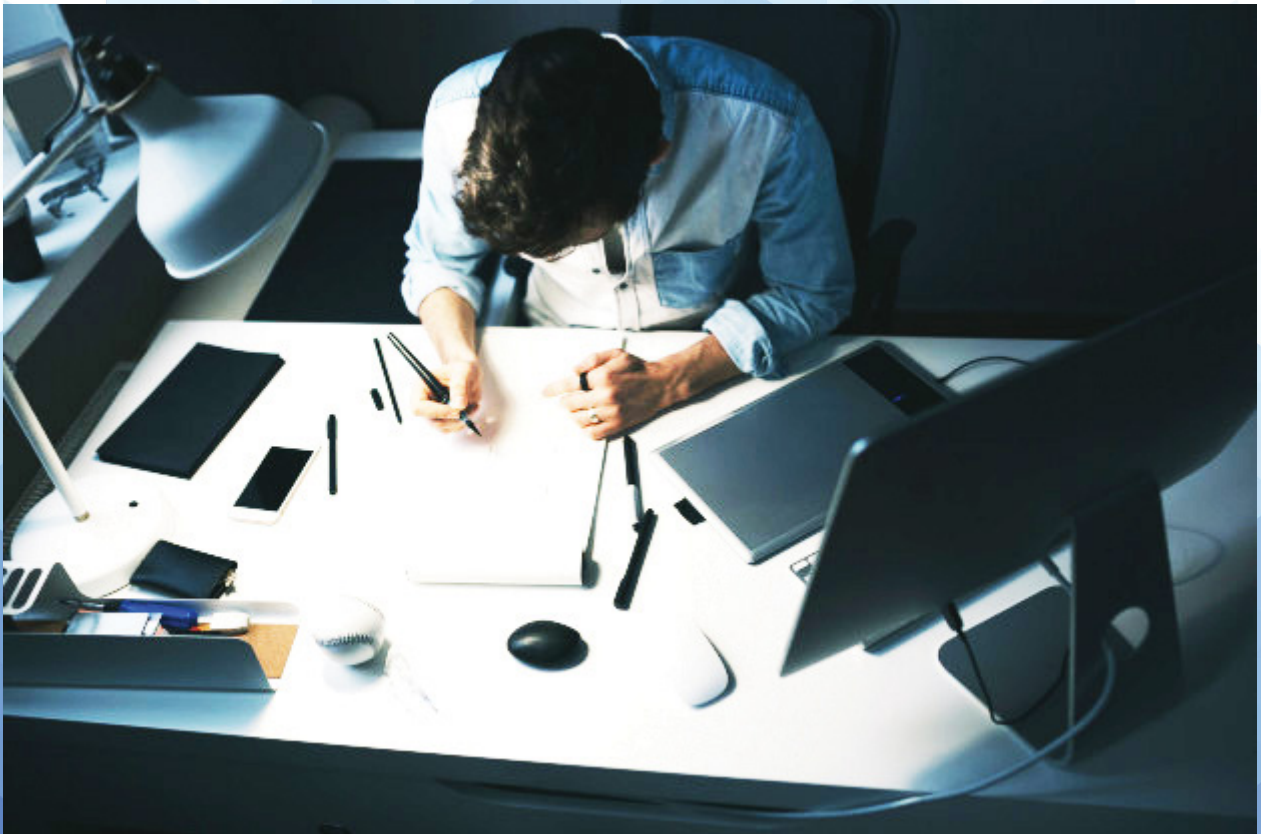
### הצעות לערכים (דוגמאות יש עוד)

- לעבוד בקמפיין עבור מפלגה שאני שונא. (יושר ויושרה)
- עבודה משעממת ”עד מוות”. (עניין)
- להיות נחמד כל הזמן. (אותנטיות)
- לשרת אנשים. (עצמאות, חופש)
- לאבטח ”טיפוס מפוקפק” (שמירת החוק)
- עבודה כמעט בלי חופשות (7 ימים בשבוע) (משפחתיות)
- עבודה שבה אני צריך להעדר מהבית כל פעם חצי שנה ( ימאי) (משפחתיות)
- לעשות עבודה ”אפורה” על גבול החוק. (שמירת החוק)
- להיות פועל במפעל תעשייתי גדול (סרט נע) (עניין)
- להיות ראש ממשלה. (אחריות)
- להיות כפוף למישהו (לא עצמאי) (עצמאות, יזמות)
- סוכן משטרה סמוי בין סוחרי סמים שמפיצים אותם לנערים. (ערך החיים)



## עבודות

- לעבוד בקמפיין עבור מפלגה שאני שונא .
- עבודה משעממת "עד מוות".
- להיות נחמד כל הזמן.
- לשרת אנשים.
- לאבטח "טיפוס מפוקפק".
- עבודה כמעט בלי חופשות (7 ימים בשבוע)
- עבודה שבה אני צריך להעדר מהבית כל פעם חצי שנה (ימאי)
- לעשות עבודה "אפורה" על גבול החוק.
- להיות פועל במפעל תעשייתי גדול (סרט נע).
- להיות ראש ממשלה.
- להיות כפוף למישהו (לא עצמאי).
- סוכן משטרת סמוי בין סוחרי סמים שמפיצים אותם לנערים.



## ”למה הפסיקה שקית המלח לשמש ככסף?”

מיקוד חינוכי: מחשבות על כסף וחומרנות בעולמנו.

### 1. קצת על ההיסטוריה של הכסף - שיחה שאלות ותשובות

שלב 1 סחר חליפין סוף העת העתיקה ( המאות הראשונות לספירה)  
סחר חליפין למשל: רועי צאן החליפו בשר וחלב עם איכרים שגידלו פירות וירקות. בעליו של שדה חיטה שילם לעובדיו באלומות חיטה, או בקמח לאחר סחר חליפין שלו עם בעל טחנת קמח, או בכיכרות לחם לאחר סחר חליפין נוסף עם מאפייה.

שאלה: מה הבעיה עם השיטה הזו?  
מישהו רוצה למכור בשוק פרה ששווה המון ולקנות אצל מישהו ביצים ואצל אחר קמח ואצל אחר ירקות איך הוא יעשה את זה?

### שלב 2 סחורה כמו כסף

אז עברו לשלב הבא משהו יותר קטן שהוא כבר דומה לכסף של מטבעות ושטרות כמו היום.  
שאלה: מה יכול שלב זה להיות? סחורה כמו גרעינים של חיטה, מלח אורז בשקיות או שקים  
שאלה: מה הבעיה עם השיטה הזו? מה לא טוב בשקיות עם מלח למשל? שמתמשים בו ואז מה? נאכל את הכסף?  
זאת אומרת שהכסף צריך להיות משהו שיהיה רק כסף ולא נשתמש בו. אז עברו לכסף כמו שאנחנו מכירים היום.

### 2. שיחה על כסף

2.1 מדוע הבעייתיות המוסרית הרבה הנכרכת (מתלווה) לכסף בחיינו? מה מהווה הכסף לבני האדם?  
• ביטחון, כוח, שליטה, תפיסות חברתיות כלומר איך אני בהשוואה לאחרים.  
• נורמות- איפה ”נכון” לגור, איך ”נכון” להתלבש וכו’

• כסף כסופח צרכים (מודעים ולא מודעים, רציונליים ולא רציונליים) כמו למשל ציפיות הורים מילדיהם.  
• דרכי מימוש של הכסף - (אנשי הייטק העובדים סביב השעון ואינם יכולים ליהנות מהכסף שהם מרוויחים) מה הנורמה החברתית כאן? .

2.2 מה מהווה הכסף לאנשים היום?

2.3 עד כמה אנשים מסתפקים במה שיש להם מבחינה כספית ועד כמה רצים אחרי הכסף ואתם?

2.4 כמה חשוב לכם כסף וחומרנות?



**"מה לא הבנתם? מה אתם, אוטיסטים?!"**  
(תודה לליה לפיד)

**מיקוד חינוכי: מידע, מודעות ורגישות לאוטיסטים**

1. מחנך מה אתם יודעים על אוטיזם?
2. שיתוף מסך והקראה
3. שיתוף מחשבות:
  - א. על הסיפור
  - ב. על התייחסויות בחברה לאוטיסטים?
  - ג. שיתוף בהכרות אישית?



## ”מה לא הבנתם? מה אתם, אוטיסטים?!”

”מה לא הבנתם?” צעק המפקד על טירוני השריון המותשים, ”מה אתם, אוטיסטים?!”  
טירון מאובק פסע קדימה ואמר: ”המפקד, אוטיסט זה לא קללה”.  
שקט ירד על כל הבסיס.  
ואז הטירון אמר: ”אחותי אוטיסטית”.

\*\*\*

בשנים האחרונות שומעים לא מעט על אוטיסטים.

בראיון בטלוויזיה מספרת אישה יפה, בפנים מלאות דמעות, שבנה מעולם לא קרא לה ”אמא”, ואבא אחר מספר שהבן האוטיסט שלו אושפז כי פצע את עצמו. בפעם אחרת מתראיין אוטיסט ודווקא ממש מדבר, ואחר משתתף ב”כוכב נולד” ושר ככה שהלב מתפקע ברגש. ואחרים מפענחים צילומי אוויר בצבא. ואז סיינפלד אומר שהוא אוטיסט ובחורה חמודה בדייט מעפצפת בביישנות ואומרת שהיא ”קצת אוטיסטית”. אז בואו נעשה סדר.

אוטיזם הוא שם כולל לקשת מאוד רחבה של קשיים בתקשורת.

ואם נוציא את הבחורה בדייט, סיינפלד וצעקת המפקד, כי אוטיזם זה לא תואר חינוכי וגם לא קללה, אז נישאר עם הרבה אנשים שהאוטיזם הוא ההתמודדות של חייהם.

הבת שלנו אוטיסטית. האוטיזם שלה עמוק. כמו חברים רבים שלה – היא לא אדם עצמאי ולא תהיה לעולם. היא זקוקה לדיור מגן ולהשגחה מתמדת. והיא לא יכולה לחצות כביש לבד. בזכות המון עבודה של אנשים נפלאים שהקדישו לכך את ליבם ואת חייהם (ואהיה אסירת תודה להם כל חיי) – מורים, קלינאי תקשורת, מרפאים בתנועה ומוטוריקה, מורים להתעמלות, למחשבים ולאמנות, וכל כל הרבה אחרים – היא מצליחה היום להביע את עצמה.

בגיל 21 היא נאבקת על זהותה בדרכים שלה ונלחמת על כל שבב שליטה ועצמאות. היא עושה את זה בלי לדבר, עם קצת לכתוב וקצת מחשב, אבל גם זה עם המון עזרה. לרוב אני מבינה אותה גם בלי מילים, אבל לפעמים לא. ואז זה קשה, גם לה וגם לי. קשה ככה שהלב נשבר. ויש אוטיסטים אחרים. הם יגדירו את עצמם ”אספרגר” או ”על הקשת”, ”על הספקטרום” או ”בתפקוד גבוה”. רובם מדברים, לחלקם כישרונות מיוחדים, והם לא רוצים לחיות בשום מקום מוגן המופרד מהחברה הכללית. הם רוצים לעבוד איתכם ולגור לידכם, ולהיות כמו כולם, כי הם מסוגלים ורוצים חיים מלאים ויצרניים. אבל גם הם זקוקים לעזרה, לסיוע ולתיווך, ולטיפול. ושתהיו סבלנים אליהם. שתפתחו להם דלת ותושיטו יד. ותקבלו אותם גם אם הם מתנהגים מוזר.

\*\*\*

”בסוף אני יוצא רק מחר. קיבלתי עונש יום ביציאה”, מסמס לי החייל, ”הגיע לי. אבל אני לא מצטער”.  
הלב שלי צנח. כל כך הוא חיכה לחופש הזה.  
אספתי אותו מהתחנה בבאר־שבע, שלא ייתקע לפני שנכנסת השבת.  
”אז מה קרה?” שאלתי.

”המפקד צעק שאנחנו אוטיסטים שלא מבינים כלום”, הוא אמר, ”וכמו שנדרתי פעם – לא שתקתי”.  
הוא נדר את זה בכיתה א’. שלא יגידו את זה לידו בלי שהוא יסביר.  
כולנו קצת כאלו, כל המשפחות. מסבירים. שגרירי אוטיזם.

”אז המפקד העניש אותי, אבל בלילה קרא לי לשיחה. סיפרתי לו על יעלי ועל החברים שלה. והוא אמר שהוא לא יוותר לי על העונש, כי ככה לא מדברים למפקד. אבל הוא הבטיח לי שזו פעם אחרונה שהוא קילל עם המילה הזו. אז קיבלתי את העונש באהבה. ואני לא מתחרט”.  
ואני הייתי האמא הכי גאה בעולם.

וכשהוא נכנס הביתה סיפרנו ליעלי על מה שהיה עם המפקד, ונדמה לי שהיא חיבקה אותו אחרת לגמרי באותה הפעם.

## ”הכעס של שירי”

### מיקוד חינוכי: אמפטיה, אחריות, יחסי הורים-ילדים

1. שיתוף מסך בסיפור והקראה ( עדיף דיאלוג של שני תלמידים או מחנך ותלמידה שיתכוננו מראש)
2. שאלות:
  - א. עם מי הזדהיתם?
  - ב. האם אתם מסוגלים להבין גם את הנימוקים של הצד שלא הזדהיתם איתו?
  - ג. מה זו אמפטיה? ( מצורף הסבר )
  - ד. עד כמה זה קשה או קל לנו להיות אמפטיים?





## ”הכעס של שירי”

שירי - אבא למה אתה נעלם כל פעם שממש, אבל ממש, צריך אותך.  
אבא - נעלם? אני דווקא זוכר שאתמול למשל הייתי כל הערב בבית, ולא זכור לי שראיתי אותך חוץ מאיזה ”ביי” קצר שיצאת. לא משנה, מה העניין?  
שירי - טוב בסדר, בסדר, באמת שזה לא מה שחשוב. אני חייבת אותך אבא. תדע שאני גמרתי להיות ”הילדה הטובה” שלכם. פשוט גיליתי שזה לא משתלם!...  
אבא - המתח בשיאו... תמשיכי.

שירי - אתמול בצהריים אכלתי עם אימא והזכרתי לה שמשבוע הבא אני מתחילה לקחת שיעורי נהיגה אצל נעים המורה של נוגה, כמו שסיכמנו. ואז אני רואה אותה מתחילה להתפתל כמו שהיא תמיד עושה כשיש לה משהו קצת מסובך להגיד. ופתאום משום מקום, היא אומרת לי שהיא לא בטוחה שהסיכום שלנו על הנהיגה צריך כבר לצאת לפועל, ושהיא חושבת על זה המון, והיא באמת רצתה לדבר איתי. קודם כל הייתי בהלם. אחר כך מה זה התעצבנתי, אף פעם לא ראית אותי ככה. אמרתי לה שמבחינתי אין בעולם שום דבר שיכול למנוע ממני להתחיל את השיעורים בשבוע הבא, שכבר קבעתי שיעור, שהיה סיכום ברור בינינו יחד איתך, שהסכמים צריך לכבד, שאני עמדתי בכל מה שהבטחתי, שחיכיתי מספיק זמן ו... אני חושבת שצרחתי עליה איזה רבע שעה...

אבא- תגידי, שירי, צ'אנס להסביר, נתת לה או שזה נשאר מונולוג ?  
שירי -בסוף כן נתתי לה לדבר, אבל היא לא שכנעה אותי במילימטר. מה היא אמרה לי, בעצם? שמאז התאונה של הילד מי”ב ומאז התוכנית בטלוויזיה על הנהגים הצעירים היא לא ישנה בלילה מרוב דאגה, ושהיא חולמת על תאונה שקורית לי ולא יכולה יותר להירדם. לא יכולה להירדם? שתיקח כדור שינה...  
אבא -האמת היא, שירי, שאני לא ”מת” על איך שאת מדברת. בעיקר בגלל משהו שכבר דיברנו עליו כמה פעמים. למה את לא יכולה לנסות, לפחות לנסות להבין אותה? אני בטוח שאימא אמרה לך שאנחנו מוכנים להמשיך להסיע אותך מתי שתרצי, גם בלילה מאוחר. האמת היא שקצת איבדת את הפרופורציות. מה קרה? חיית 17 שנים בלי רישיון נהיגה, העולם ייפול אם תחכי עוד כמה חודשים - עוד שנה, ותתחשבי באימא. אני חושב שבסה”כ אנו הורים די בסדר למרות שעכשיו את אולי חושבת אחרת...  
שירי-אין מצב אבא, אין מצב! אני גמרתי להיות ”הילדה הטובה” שלכם...



## מתוך "האמפתיה - מהותה ושימושה"

חברט ל' כץ

ארבעה שלבים בתהליך האמפתיה:

1- הזדהות עם הזולת.

2- הכללת הזולת.

3- הדהוד.

4- ניתוק.

1. **הזדהות.** זוהי הפעולה האופיינית והיסודית ביותר של תהליך האמפתיה. עיקרה, אותה הרגשה של חדירה לזולת והיכולת להיעשות דומים לו. אנו מניחים לעצמנו לשקוע בזולת ובחוויותיו ומרפים מהביקורתיות והמודעות. זהו שלב של התמכרות לדמיון, הגורם שנאבד במידת מה את המודעות העצמית שלנו. אבדן מסוים וזמני זה הוא הכרחי כדי להגיע להזדהות אמיתית.

כאשר אנו מזדהים, אנו נבלעים באישיותו של הזולת ומאבדים כאמור את תודעת-עצמנו. יש להניח כי ההזדהות מופיעה ברמות שונות. הגורם הקובע הוא מידת הגמישות, שאנו מגלים בהניחנו לרגשותינו ולהתעורר ולפעול. אנו מושלכים אל תוך הזולת ע"י דמיונו, ע"י תגובתנו או ע"י הרגשתנו. תהליך הזדהות חייב להיות ספונטאני ובלתי מאורגן. כאשר אנו מזדהים בדרך האמפתיה, אין אנו "משליכים" את עצמותינו או מטרותינו אולם תהיה עוצמת ההזדהות ועומקה כמה שתהיה- תמיד היא, ארעית ותמיד יכול המשתמש באמפתיה להפסיקה. אפילו נקלע המשתמש באמפתיה לאכפתיות עמוקה, עדיין כוחו עמו לחזור אל תחושת הזהות שלו. הוא עלול להיסחף בזרם, אך כיון שהוא מצווגן היטב. לעולם אין הוא נתון לחלוטין לשליטתה. המשתמש המקצועי באמפתיה נבדל מזה שאינו מקצועי. מפני שלבד מיכולתו להזדהות הוא גם יודע מהו הרגע הנכון שבו עליו להפסיק את התהליך של הפקרת עצמו.

### 2. הכללה

במונח זה אנו מתכוונים להכללת חוויותיו של הזולת אל תוכנו. קשה להבחין בין שלב זה ובין השלב ההתחלתי, ההזדהות, שהוא חדירתנו אל רגשות הזולת. כאשר אנו מזדהים אנו מטילים את חוויותנו לתוך הזולת, כאשר אנו מכלילים אנו מפנימים את הזולת אל תוך עצמנו. שני השלבים כאחד הם דרכים שבהן אנו מגיעים לתחושת המציאות של חוויות הזולת. אנו מחדירים לתודעתנו דבר מה שהוא בחלקו זר לנו. אך זוהי דרך שבה אנו מפחיתים את הריחוק החברתי בינינו ובין הזולת. אנו תופסים את השלבים 1 ו 2 בתורת שלבים המפחיתים את הריחוק החברתי, אין כל חשיבות בדבר אם אנו חושבים על התקרבות למצבו של הזולת או על הבאת הזולת אל תוכנו. אנו מזדהים, אנו מתנסים במה שהזולת מרגיש. כאשר אנו מכלילים אנו חשים את חוויותיו של הזולת כמו היו חוויות שלנו. התפקיד היסודי, שממלאים שלבים מוקדמים אלה, בהגברת יכולתנו להבין את הרגשותיהם של אחרים. שתיהן הן צורות של יצירת קשר בין הסובייקט לאובייקט.

3 **הדהוד.** מביא לידי צמיחתה של הבנה מעמיקה יותר. מה שקלטנו לתוכנו פועל כהד על חלק מניסיונו שלנו מעורר הערכה חדשה.

ע"י פעולת הגומלין שלנו עם חוויותיו של הזולת מתעורר בנו משהו מוכר. ולפיכך מתחדדת, או מתעוררת מחדש ידיעתנו את עצמנו. פרידריך שילר: "רצונך להבין את הזולת- התבונן אל לבך פנימה!".

כאשר אנו חשים דבר מה מוכר בחוויותנו שלנו אנו מעריכים את טיבה של חווית הזולת שהפנמנו. "אני עצמי מרגיש שאני 'מבין' רק כאשר אני יכול לגלות בתוך נפשי ניצן של הרגשה דומה לזו שאני מנסה להבין, אם דבר דומה יקרה לי" אם כי אין הכרח שנתנסה במאורע הממשי.

יתכן שתגובותינו לא תהיינה זהות לתגובות הזולת, אולם תודות ליכולת למצוא רגש משותף יימצאו ביניהן בודאי נקודות של דמיון.

4 **ניתוק.** בשלב זה של ההבנה האפאתית אנו נסוגים מן המעורבות הסובייקטיבית ונוקטים שיטות של תבונה ועיון.

מפסיקים את הזדהותנו ומתרחקים במתכוון כדי להגיע לריחוק החברתי והנפשי, הדרוש לניתוח. אין תחליף לבהירות אינטלקטואלית ולמודעות מלאה של כל הנתונים המצויים. הכושר לערוך ניתוח קר הוא חיוני בשלב זה כפי שהיה חיוני הכושר להזדהות בשלבים.

## ” התנשאות, עלבון ואז נקמה ” (תודה לשוקה דינור)

מיקוד חינוכי: על התנשאות ומחירה. עלבון.

1. שאלות:

א. מה פרוש המילה התנשאות?

ב. האם נתקלתם פעם ביחס מתנשא?

2. שיתוף מסך והקראה.

3. שיח

א. מה חשבתם על הסיפור?

ב. האם להיעלב זו בחירה?



## ”התנשאות, עלבון ואז נקמה”

אני אוהבת ללבוש בגדים נוחים ופשוטים, ולבושה כך נכנסתי לחנות יוקרתית של ביגוד ואביזרי אופנה. התמקדתי במחלקת המוזלים. ראיתי תיק, לא היה עליו תג מחיר, אז פניתי למוכרת ושאלתי למחירו של התיק. היא הביטה בביגדיי ובי במבט מתנשא, כאילו ואין ל’ענייה’ כמוני מה לחפש בחנות הזאת.

כדי לצאת ידי חובה היא אמרה: ”מחיר התיק שמונה מאות דולר.” והסבה גבה אלי. איני נוהגת לרכוש פריטים במחיר הזה, אבל פלטתי לכיוונה: ”אני אקנה אותו.” היא הביטה בי במבט מבודח, כלא מאמינה, וחזרה על המחיר, אולי לא שמעתי. חזרתי ואמרתי שאקח את התיק, והיא אמרה שתיקח את התיק לקופה וכשאתה שואגוע לקופה. בוודאי חשבה שאקפוץ על ההזדמנות לצאת בשקט מהחנות. כשהגעתי לקופה היא די התעלמה ממני.

הצצתי בה וסיננתי אליה: ’את מתנהגת נורא ואת חצופה. אני לא מעוניינת בעצם בתיק, אבל אקח אותו רק כי יש לי כסף. תעטפי לי אותו בעטיפה הכי יפה שיש לך. אני רוצה להפתיע את עצמי.’ עמדתי שם כשהיא עטפה את התיק, ביקשתי להחליף את העטיפה, ולחוסף סרט ואחר כך להחליף לסרט אחר, ורק אז כשגמרתי להציק לה, שילמתי, העפתי בה מבט השמור לי תמיד כדי להכניע מישהו ויצאתי מהחנות.

נכנסתי לרכב שלי עם החבילה המהודרת, ונסעתי לסניף אחר של אותה החנות ושם החזרתי את התיק כלאחר כבוד.

איש כמובן לא שאל מדוע, כך זה באמריקה. הרי באמת לא היה לי כסף לתיק כזה יקר, אבל כל כך רציתי ללמד את הכלבה הזו שירות וכבוד מהם ממופע של קריסטלה אֶלֶנְזו, ששלחה אלי שולי ברק

יש הרבה בסיפור הקטן הזה להזכירנו את חשיבותו של שירות הגון ולא מתנשא. גם עלבון מכבב בסיפור הקטן הזה, והרי הרבה נאמר על עלבון, על פגיעה בכבוד ובערך העצמי של האדם, על השפלה (ראה ערך שגרירנו בטורקיה...) וכמובן על יצר הנקמה שכל אלה מעוררים. יש תרבויות ברחבי העולם שפגיעה בכבוד מביאה לתגובות מרחיקות לכת. מאידך, רבים מאמינים היום שעלבון הוא בחירה וכך גם התגובה.



## ”המצפן שלי”

מיקוד חינוכי: עצירה. השראה, מחשבה על דמויות משמעותיות, מיקוד ערכים אישיים בחיים

1. שיתוף מסך באיור. כל אחד מתבקש לבחור דמות אחת ( אם אפשר לא הורים) שהייתה או עדיין דמות משמעותית לגביו.
2. שיתוף תשובות.
3. שאלות:
  - א. ספר קצת על הדמות?
  - ב. למה היא הייתה, או עדיין, משמעותית לגביך?
  - ג. אילו ערכים היו ( יש ) לה?



שאלות מעוצות



## ”מסע עולמי”

מיקוד חינוכי - מעגלי האכפתיות, ערך החיים, אמפטיה, סולידריות אנושית

1. מחנך עושה חידון .

א. קהות

או

ב. כל פעם שאלה אחת . מבקש תשובות ( ניתן לנחש) , נותן תשובה נכונה ומבקש מכל אחד לרשום לעצמו ניקוד. 10 נקודות לתשובה נכונה

2. תובנה - שאלה 7+6 למרות שזה האמצעי הכי זול וזמין עדיין 3 מיליון מתים כל שנה

3. הכרזת המנצח

4. שאלה איך ואם בכלל הנושא של החידון קשור אלינו?

5. אפשרויות לשיחה:

א. מה הן מעגלי האכפתיות ( לעצמי, משפחה, חברים, בית ספר, ישוב, חברה בישראל, עולם)

ב. ערך החיים- השוני בעולם. האם זה קשור רק לאפשרויות חומריות?

ג. אמפטיה- למה זה קשה?

ד. סולידריות אנושית- למה זה חשוב.

תשובות

1. א

2. א

3. ג

4. ג

5. ב

6. ב

7. ד



## מסע עולמי

### 1. כמה אנשים באפריקה לא מחוברים לחשמל בשנת 2018?

- א. 670 מיליוני אנשים
- ב. 220 מיליוני אנשים
- ג. 580 מיליוני אנשים
- ד. 360 מיליוני אנשים

### 2. לפי ההגדרה המקובלת בעולם "עני" הוא:

- א. מי שהכנסתו היומית פחות משני דולר ביום.
- ב. מי שאוכל מזון אחיד ולא מגוון (רק אורז/ פיתה/תירס) רוב ימות השנה.
- ג. הכנסתו השנתית פחות מ 1000 דולר בשנה.
- ד. שאינו מסוגל לשלוח את ילדיו לבית ספר יסודי.

### 3. בעולם יש היום כ:

- א. שלושת רבעי מיליארד עניים.
- ב. מיליארד עניים.
- ג. שניים וחצי מיליארד עניים.
- ד. כמעט שני מיליארד עניים.

### 4. לפי נתוני האו"ם ב2018 מספר הרעבים בעולם הוא :

- א. 96 מיליון רעבים
- ב. 10 מיליון רעבים
- ג. 124 מיליון רעבים
- ד. 30 מיליון רעבים

### 5. " הגעתי הנה מטג'קיסטן, מכפר במרחק שעה נסיעה מהבירה. פגשתי איכרים שגידלו דובדבנים לאכילה. כעת הם

גודעים את העצים..." (פרופסור ג'פרי זקס). למה ?

- א. כי מחיר הדובדבנים ירד ולא משתלם לגדל אותם.
- ב. כדי להשתמש בעצים לצורך הסקת הבתים בקור העז.
- ג. כי העצים נגועים במחלה קשה ולא יודעים להתגבר עליה.
- ד. אף תשובה לא נכונה ( יש סיבה אחרת).

### 6. מדי שנה מתים ממחלת המלריה

- א. 30 מיליון אנשים
- ב. 3 מיליון אנשים
- ג. 300 אלף אנשים
- ד. 30 אלף אנשים

### 7. הפתרון היעיל והזול ביותר למניעת נזקי המלריה הוא:

- א. חיסול מקווי מים.
- ב. חיסון.
- ג. אמצעים ביולוגים.
- ד. כילה.



## ”מהו בית ספר מצליח?”

**מיקוד חינוכי: עצירה, מחשבה, מעורבות, התנגשות ערכים.**

1. שאלה: לפני מספר שנים עשו בישראל מחקר גדול. שאלו 790 תלמידים: "מהו בעיניכם בית ספר מצליח?" את התשובות קיבצו ל 8 קריטריונים והנה הם לפניכם:
2. שיתוף מסך.
3. שאלה: מה בעיניכם בית ספר מצליח תבחרו קריטריון אחד!
4. תלמידים משתפים ומסבירים את הבחירה שלהם.
5. שיתוף בתוצאות המחקר.
6. שאלות  
א. מה דעתכם?  
ב. האם בית ספר יכול להצליח בכל הקריטריונים או צריך לעשות סדר עדיפויות ?  
ג. האם יש מקום שתביעו את דעתכם ותשפיעו על אופי בית הספר שלכם ? בפני מי ?

### **תוצאות**

- מקום 1+ 2 ( אותו מספר תשובות ) מחנך לערכים חברתיים ומוסריים+ מספק תמיכה דאגה ויחס לתלמיד
- מקום 3 - מקדם הישגים לימודיים
- מקום 4 - מקנה ידע פורמאלי במיומנויות בסיסיות
- מקום 5 - מכין לקריירות ולפיתוח חיים מקצועיים



מתוך סקר הצרכים לעיר א פרייטיג ודיאמנט 2008 בתוך תוכנית אב לחינוך - עמונאל, ויינהבר, בן נון, פרייטג ודיאמנט- 2008

**מפתח כלים וכישורי למידה**  
**מפתח כישורי חשיבה**  
**מחנך לערכים חברתיים ומוסריים**  
**מעצב נורמות וכללי התנהגות**  
**מספק תמיכה דאגה ויחס לתלמיד**  
**מקדם הישגים לימודיים**  
**מכין לקריירות ולפיתוח חיים מקצועיים**  
**מקנה ידע פורמאלי במיומנויות בסיסיות**



## "יתרון החולשה" ( תודה לשוקה דינור )

**מיקוד חינוכי: אופטימיות, נחישות, הפיכת חולשה ליתרון, התבוננות פנימית.**

1. משימה: כל אחד יחשוב לעצמו על חולשה אחת שיש לו ( לא צריך לשתף).
2. שיתוף מסך בסיפור והקראה.
3. שיח:
  - א. מה חשבתם על הסיפור?
  - ב. האם הכרתם או מכירים מישהו שלמרות המגבלה שלו הצליח בחיים?
  - ג. מה צריך בשביל להתגבר על מגבלה גופנית? על חולשה?



## יתרון החולשה

ילד בן עשר החליט ללמוד ג'ודו למרות מגבלה פיזית לא פשוטה שהייתה לו - הוא איבד את ידו השמאלית בתאונת דרכים קשה.

המדריך שלו בשיעורי הג'ודו, כמו בסיפורים, היה מאסטר יפני זקן. הילד הצליח די טוב בשיעורי הג'ודו ולכן הוא לא השכיל להבין מדוע אחרי שלושה חודשים המאסטר לימד אותו רק תרגיל אחד, רק תנועה אחת. 'סֶנְסָאי... תואר למורה שהתלמיד קבל את סמכות) אמר לבסוף הילד למדריכו 'האם לא כדאי שאלמד גם תרגילים אחרים?' 'זו התנועה היחידה שאתה יודע, ענה לו הסֶנְסָאי 'אבל זו גם התנועה היחידה שלעולם לא תצטרך לדעת'.

הילד לא לגמרי הבין אבל סמך על מורהו והמשיך להתאמן. כמה חודשים לאחר מכן רשם הסֶנְסָאי את הילד לטורניר הראשון שלו. הילד די הפתיע את עצמו כשניצח בקלות בשני הקרבות הראשונים. הקרב השלישי הסתמן כקרב הרבה יותר קשה אבל בהמשכו היריב הפך לחסר סבלנות ואז הילד הפעיל בזריזות רבה את התרגיל היחיד שלו וזכה. מופתע מהצלחותיו - הילד היה עכשיו בקרב הגמר.

היריב בגמר היה כבר סיפור אחר לגמרי. הוא היה גדול יותר, חזק יותר ומנוסה יותר. בתחילתו של הקרב זה נראה כקרב לא הוגן. אפילו השופט הבחין בכך, ביקש פסק זמן ורצה להפסיק את הקרב. בשלב הזה התערב הסֶנְסָאי ואמר: 'לא! תן להם להמשיך'.

זמן קצר לאחר שהקרב התחדש יריבו של הילד עשה טעות קריטית. הוא לרגע זנח את ההגנה שלו, והילד בזריזות רבה הטיל אותו למזרן, הצמידו וניצח את הקרב. הוא היה עכשיו האלוף של הטורניר. בדרכם חזרה ניתחו המאסטר היפני ותלמידו כל תנועה וכל תרגיל בכל אחד מהקרבות. בשלב זה הילד אדר קצת אומץ ושאל את מורהו:

'סֶנְסָאי... איך... איך... ניצחתי את הטורניר רק עם תרגיל אחד?'

'אתה ניצחת בגלל שתי סיבות' ענה לו הסֶנְסָאי בשקט, 'הראשונה, אתה שולט כמעט במומחיות באחת מההטלות הקשות ביותר בכל קרבות הג'ודו. והסיבה השנייה... ההגנה היחידה הידועה בפני התרגיל שאתה כה מומחה בו היא שהיריב שלך חייב לתפוס את ירך השמאלית...'. וכך החולשה הגדולה ביותר של הילד הפכה לחוזקה הגדולה שלו. כן, זה לא תמיד פשוט להפוך חולשה לחוזקה. לפעמים אנחנו זקוקים אולי לסֶנְסָאי שיעזור לנו לעשות זאת. וכך עם השנים הבנתי שאכן ניתן לעשות זאת לו פחות נבֶּפָּה על החולשה ויותר נתמקד בחיפוש דרך לפתח חוזקה.

היטיבה לומר זאת הלן קלר (יש כאלה שמייחסים את האמירה לאלכסנדר גרהאם בל: "כשדלת נסגרת במרבית המקרים אנחנו כל כך עסוקים בלהביט בכאב וברחמים עצמיים על הדלת שנסגרה ואיננו מצליחים להבחין שדלת אחרת נפתחה עבורנו...") הרימו מבטכם וחפשו את הדלתות הפתוחות...



**"מיאט, פועלת בת 14 במפעל H&M במיאנמר"**  
יובל פלג (פייסבוק)

מיקוד חינוכי- ניצול ילדים, אקטיביות, מנהיגות, אכפתיות

1. שיתוף תמונה והקראה. עצירה אחרי "... בלי לשאול שאלות."
2. שאלות:
  - א. מה אתם חושבים על מה שהקראתי?
  - ב. האם אנחנו צריכים להיות אקטיבים או ש "יש לנו מספיק צרות משלנו" ו..."עניי עירנו קודמים?"
  - ג. מה אפשר לעשות ?
- 3 המשך הקראה.
- 4 שאלות:
  - א. באמת! מה אתם מתכוונים לעשות?
  - ב. האם יש כאן תפקיד למועצת תלמידים למשל? ליוזמה פרטית של תלמידים?



## הכירו את מיאט, פועלת בת 14 במפעל H&M במיאנמר



בניגוד לחוק עבודת ילדים, היא מועסקת כבר מגיל 11 תמורת פחות מ-3 דולרים ליום עבודה של שמונה שעות, שכר המינימום. בפועל, המשמרות מתארכות הרבה יותר בלי תשלום נוסף. אין ימי מחלה, אין ימי חופשה. שירותים - רק בסוף המשמרת.

בהמון מפעלים מכים פועלות שקצב עבודתן איטי, ההנהלה מעלימה עין. מיאט שכנראה רוצה להתברגר כמונו, יכולה לחלום על חופש.

נשמע קשוח? אלה לא רק H&M. המון חברות אפנה מייצרות כיום בגדים במדינות עם תת-תנאים שכאלה. ובסוף אנחנו קונים את הבגדים האלה בלי לשאול שאלות.

אבל אנחנו יכולים אחרת. בזכות אנשים טובים, פותחו אפליקציות שעוזרות לנו לראות אילו בגדים, חנויות ורשתות מוכרות בגדים שיוצרו באופן מוסרי ושמרו על חופש של אחרים. אפילו לפי המותגים שאנחנו אוהבים!

ביניהן אפשר למצוא את:

Good on you - ethical fashion app

Boycott

Donegood

The orange harp

הורדה של כמה שניות, הרגל קטן, ונמשיך להנות מבגדים בלי לתמוך במה שעושים לילדות כמו מיאט. כשהצרכנים פועלים, הרשתות מבינות את המסר.

## ”פול ווליום ברדיו האזורי”

**מיקוד חינוכי: גבולות חופש הביטוי, אחריות.**

1. שיתוף מסך והקראה
2. שיח:
  - א. מי יכול לספר במילים שלו על מה מדובר?
  - ב. מה האפשרויות העומדות בפני הדוברת?
  - ג. עד כמה ”שם הבית ספר” חשוב בכלל? ולמה?
  - ד. אלו ערכים וזכויות מתנגשים כאן?
  - ה. מה היית עושה במקרה זה?



## ”פול ווליום ברדיו האזורי”

” טוב אני פותחת את ישיבת הנהגת התלמידים שמוקדשת היום ואתם בטח לא מופתעים, לנושא הכי בוער אצלנו בימים האחרונים וזה התחנה של הרדיו האזורית וליתר דיוק התוכנית האישית שהתלמיד שלנו אלעד מי”ב 5 מגיש שם.

אני יודעת שחלק כבר יודעים ואפילו מעורבים במידה זו או אחרת בטיפול, אבל למי שעוד לא אז הנה עיקרי הדברים: אלעד מגיש 3 פעמים בשבוע תוכנית של שעה שהשם שלה זה:

”פול ווליום”, זו תוכנית שמיועדת לתיכונים ובה הוא ”יורד על כל העולם”, כולל

גסויות, וקטעים מאד בוטים, אולי אתן דוגמאות בהמשך. עכשיו, יש כאן כמה בעיות: קודם כל התוכנית הפכה מהר מאד ללהיט והמון שומעים אותה, ודבר נוסף אלעד מזכיר לפחות פעמיים - שלוש בכל תוכנית שהוא מבית הספר שלנו. אני לא מרגישה שאני ממש צריכה להזכיר בפורום הזה כמה אנחנו משקיעים בשנה האחרונה בקטע של ” שם בית הספר” בעידן שהתלמידים בוחרים בעצמם לאיזה בית ספר ללכת. טוב זה מספיק לפתיחה כי אני רוצה לשמוע אותכם ורק אגיד שבימים האחרונים אני מותקפת מכל הכיוונים, בעיקר אמנם מצד כאלה שדורשים שאעשה משהוא נגד אלעד אבל יש גם אנשים שאומרים לי את ההפך, לפחות אחד מהם יושב כאן שם



## ”ציפור דרור מתחת לאלונקה”

מיקוד חינוכי: על תרומה למדינה, ערבות הדדית, על משא החיים בישראל.

1. שיתוף מסך והקראה ( ניתן גם לתת לאחד התלמידים להתכונן לפני ולהקריא)
2. שיח:
  - א. מה חשבתם על הסיפור?
  - ב. האם אפשר להבין את שי?
  - ג. האם אפשר להצדיק את שי ?
  - ד. האם שי הוא אגואיסט או פשוט רוצה לחיות את חייו ?
  - ה. למה לא הצליח החבר שלו לדבר?



## ”ציפור דרור מתחת לאלונקה”

האוטובוס האחרון מקרית שמונה לתל אביב היה כמעט ריק: כמה חיילים, סטודנטים, משפחה אחת ו-2 תיירות. האורות היו עמומים, מרבית הנוסעים ישנו. בספסל הלפני אחרון, מישהו אמר בקול שקט לזה שישב לצידו ”תשמע משהו שקרה לי אולי לפני חצי שנה אבל ’אוכל אותי’ עד עכשיו. אנחנו חבורה של 7-8 חבר’ה שרוכבים כל שבת על אופניים. הגענו כבר כמעט לכל חור בארץ שיש שם מסלול אופניים. התפתחו בינינו קשרים מאד טובים. לפני כמה ימים התקשרו אלי ההורים של שי אחד מהקבוצה שלנו, הם נשמעו מאד נסערים. הם סיפרו לי ששי מדבר על כך שאולי הוא לא יתגייס בכלל לצבא וייסע מיד אחרי הבגרויות לחו”ל. יש לו דרכון אירופי וגם דודים עם כסף בפאריס. בהתחלה הם לא התייחסו לזה ברצינות אבל עכשיו שפתאום הבינו שהוא רציני התחילו להילחץ. הם יודעים שאנחנו בקשר טוב ומדברים הרבה בטלפון אופניים וממש התחננו שאדבר איתו.”

בשבת האחרונה בנסיעה לאזור ירושלים ’דאגתי’ ששי ייסע באוטו שלי ואז תפסתי איתו שיחה שעד עכשיו ”רודפת אותי”. שאלתי אותו על התוכניות שלו אחרי הבגרויות והוא סיפר שעדיין מתלבט אבל הנטייה שלו היא לא להתגייס ולנסוע לחו”ל. ביקשתי הסבר ו...קיבלתי. ”תשמע” הוא אמר, ”אני מרגיש שאני רוצה להתחיל סוף סוף את החיים שלי כבן אדם מבוגר עם אפס התחייבויות. אני רוצה להיות ”ציפור דרור”, מה לא ממש יקרה אם אני נשאר כאן. כי אם אני נשאר אז ישר נפלות עלי כל הצרות של העם היהודי באלפיים השנים האחרונות והבעיות של המדינה כבונס”.

בראש היה לי המון מה להגיד לו אבל... שתקתי. חשבתי שאני צריך להגיד לו שזאת הארץ היחידה שהיא ממש שלו, שהוא ממש יכול להרגיש בה תחושת שייכות וחשבתי כמה הוא לא הפנים את הלקחים של המסע לפולין אבל שתקתי. לא הבנתי למה אני לא מתחיל את הנאום הרגיל שלי על כך שזה לא נכון לברוח ממקום שיש בו קשיים ועל זה שבמשך 18 שנים שמרו חבר’ה צעירים בגילו עליו ועל המשפחה שלו ועכשיו כשהגיע תורו לתרום למדינה אז הוא משתמט. אבל... לא אמרתי כלום. הקשבתי והקשבתי לנימוקים המסודרים ’וההגיוניים’ שלו ובסוף, עד עכשיו אני לא יודע למה, אמרתי לו שאני מבין אותו. לא יודע למה לא הצלחתי להגיד שום דבר אחר. רק בערב כשכמעט הגענו חזרה ורגע לפני שהורדנו את האופניים בבית שלו סיפרתי לו איך המ”פ שלי בצנחנים היה אומר לנו בבוקר לפני המסע: ”הלילה נפתח אלונקות ונרוץ איתם 20 ק”מ וכל מי שמתכוון להשיג ”גימלים” כלומר שחרור מסיבות רפואיות, שיזכור שאנחנו את המסע הזה עושים בכל מקרה עם 12 אלונקות! וכל אלו שלא יצאו למסע ולא משנה מאיזו סיבה רק יגרמו לכך שיהיו פחות חיילים על כל אלונקה, פחות התחלפויות, פחות מנוחות ושהכתפיים של כולם יכאבו יותר.”

שי הסתכל עלי וסינן: ”לא חשבתי שגם אתה כזה מרובע”.

האוטובוס נכנס למבואות תל אביב. ”אתה מבין?”, הוא אמר לחבר שלו, ”הייתה לי הרגשה שאם אגיד את כל מה שהיה לי בראש זה כן יכול להיות משמעותי לשי ויכול אולי אפילו לשנות את ההחלטה שלו אבל לא הצלחתי להוציא את זה מהפה. עד עכשיו אני לא מבין למה”.

## ”לב מתחת לגלימה“ ( תודה לשוקה דינור )

**מיקוד חינוכי: יושר. מה משפיע יותר חינוך או עונש?**

1. שאלה: מה לדעתכם משפיע יותר על נהיגה לפי החוק , עונש או חינוך? תשובות
2. הקראה של דף הראשון עד אחרי עדות האישה.
3. הקרנת הסרטון . <https://www.youtube.com/watch?v=T6EFiZvZwuM>
4. שאלות:
  - א. מי היה ישר? (הנהג? אשתו? הילד?)
  - ב. מה לדעתכם משפיע יותר על נהיגה לפי החוק עונש או חינוך?
  - ג. האם השאלה הקודמת ה מתקשרת גם לבית הספר? איך?



## ”לב מתחת לגלימה”

בסרטון אנחנו בבית משפט תעבורה מקומי בארה”ב. על כס השופט כבוד השופט פרנק קאפריו, ומולו הנאשם, איש צעיר, אפרו-אמריקאי, שערך עטור ברסטות. הנה תקציר מהמתרחש, בתרגום חופשי שלי מאנגלית:

”בקר טוב, אדוני” אומר השופט. ”האשמה היא עבירת מהירות. אני מבין שאתה נהג חדש בארה”ב?”

”לא, איני נהג חדש.” אומר הנאשם. ”נהגתי באפריקה לפני שנהגתי בארה”ב. כאן קבלתי רישיון רק לפני ששה חודשים.”

השופט בציניות: ”הו... אז חגגת זאת בנסיעה מהירה?”

הנאשם: ”לא... לא ראיתי כל תמרור על מגבלת מהירות בשדרה... אז חשבתי שהמגבלה היא 30 מייל לשעה. כשהשוטר עצר אותי הוא אמר שהמהירות המותרת היא 25 מייל ושאתי נסעתי 35 מייל.”

השופט: ”כשלמדת למבחן הנהיגה, לא קראת בספר ההדרכה שהמהירות המותרת בעיר היא רק 25 מייל?”

הנאשם: ”כן, כן, קראתי זאת... אבל הייתי עם אשתי ושני ילדיי ברכב...” והוא מציץ אז לעברם בספסל האחורי.

השופט מעביר מבטו לספסלים האחוריים, לשם גם עוברת המצלמה ומתמקדת באישה צעירה המחייכת במבוכה, גם היא אפרו-אמריקאית, מיטפחת לראשה, תינוק מעורסל בחיקה ולידה בנם הבכור כבן חמש.

”בואו, בואו לכאן.” מבקש השופט. האישה וילדיה נוטשים את הספסל ונעמדים ליד הבעל.

השופט פונה בשאלה לאישה: ”היית ברכב איתו?”

”כן... במושב ליד הנהג.”

השופט: ”אמרת לו להאט?”

האישה: ”למען האמת לא חשבתי שאנחנו במהירות הרבה מעבר למותר.”

השופט: ”לא הרבה? אולי מעט מעבר למותר?”

האישה: ”כן... רק מעט..”

השופט מחייך: ”לפחות מצאנו מישהי כנה כאן... מי עוד היה ברכב?”

האישה: ”התינוק היה איתי.”

השופט: אז הוא סיכן גם אותך וגם את התינוק... נכון, זה מה שעשית?

האישה עונה במקום הבעל: ”לא, כמובן הוא לא סיכן אותנו.”

השופט מצביע על הבן הבכור כבן החמש שניצב ליד אימו: ”והבחור הצעיר הזה, מיהו? מה שמו?”

האישה: ”זהו בננו השני, מְנָלִיק.”

השופט מנופף בידו לְבֵן בחיבה ומבקש ממנו לעלות אליו: ”אני רוצה לשאול אותך שאלה.”

האב עוזר לילד לטפס, הילד ניצב ליד כסאו הגבוה של השופט וזה מוציא את המיקרופון מִכָּנּוּ כדי לקרבו אל הילד. המצלמה עוברת להורים הצעירים המחייכים במבוכה, לא מבינים מה הולך לקרות.

השופט פונה לילד, קרוב קרוב, המצלמה מתמקדת בהם, תמונה קסומה. שופט בגלימתו ולידו ילד קטן, שיערו מקורזל והוא צמוד אליו, כמעט בין ברכיו של השופט.

השופט מביט בו ואומר למיקרופון: ”אשאל אותך שתי שאלות, או קיי?”

”או קיי.” עונה הילד בקול חלש.

השופט: ”אני אשאל אותך לגבי אביך, בסדר? ואתה צריך לענות לכאן או לכאן...” השופט עוצר לרגע ואז שואל: ”אשם, או לא אשם? מה אתה אומר?”

הילד, לא מהסס לרגע, ועונה למיקרופון: ”אשם!”

המצלמה עוברת להורים, האב מכסה פניו במבוכה, אבל גם ההורים וגם הקהל אינם יכולים להתאפק והאולם מתמלא בקולות צחוק.

השופט לוחץ את ידי הילד: ”אתה ילד ישר וטוב. אתה יכול לשוב למקומך.” ואז, כשחיוך עדיין על פניו מצביע השופט אל האב ואומר: ”טוב, אז עכשיו זה רישמי... אתה אשם!”

”יש לך משפחה נהדרת.” מסכם השופט ומקיש בפטישו. ”אני אעמיד לזכותך את העבר הנקי שלך בנהיגה באפריקה, רק אנא היה זהיר בנהיגה כאן... ואגב... יש לך איש צעיר ישר במשפחתך...”

(מתוך סרטון וידאו ששלחה אלי טליה סופר. תנו לעצמכם ארבעה רגעי נחת והציצו בוידאו. צרפתי תרגום לעברית) ואני רואה את הסרטון, מביט בשופט האנושי כל-כך, ועולה בי צחוק משוחרר ואותנטי.

פשפשתי מעט באינטרנט ומתברר שהשופט קפריו הוא דמות ידועה ברוד איילנד כשופט שאכן מביא הרבה אנושיות לפסקי הדין שלו. בראיון לרשת החדשות NBC הוא אמר: ”אין לי תג של שוטר מתחת לגלימה, יש לי לב שם ואיני חושב שיש משהו לא בסדר עם זה.”

וחשבתי... וכי דרכו זו של השופט לא תיחקק לתמיד בזיכרונם של האיש, רעייתו וילדו, הרבה מעבר להשפעה של הטלת קנס? וכי גישה מעין זו, מפעם לפעם, לא תתרום אלפי מונים לנסיעה בטוחה... ובכלל לעולם טוב יותר?

## ”למה הרגו הילדים את הקיפודים בגינה?”

מיקוד חינוכי: על חינוך, אנרכיה, חיים בלי חוקים ושיעמום.

1. מחנך מתחיל לספר את הסיפור ( סיפור אמיתי) במסגרת אחת מתוכניות הריאליטי נערך וצולם באנגליה הניסוי הבא: הכניסו לווילה למשך שבוע ימים קבוצה של ילדים-בנים בגילאי 10 עד 12 ללא אף מבוגר, היה להם אוכל, משחקים, כל הציוד הביתי הדרוש. היתה להם אפשרות ליצור במידת הצורך קשר עם מבוגר מהמשפחה, עובדת סוציאלית, פסיכולוגית או אחות. היתה להם אפשרות לפרוש כאשר ירצו. כל העת צולמו הילדים. צוות הצילום קבל הנחייה לא להתערב למעט מקרים קיצוניים.
2. שאלה: מה התברר בסרט, מה קרה?  
3. המשך
- בנוסף לדינמיקה בין הילדים (התארגנות, מנהיגות, מחנות, תפקידים) בשלב מסוים הם היו מאד מתוסכלים עד שהתחילו לשבור את הכל! החפצים הקירות הכל! בשלב מסוים נאלץ צוות הצילום להתערב לאחר שהבנים התחילו להרוג עם מקלות קיפודים בגינה. לקראת סיום הביעו חלק מהבנים צער על ההרס בבית.
4. שאלה: אותו הניסוי נערך לקבוצה של בנות באותם גילאים. מה קרה?  
אצל הבנות היו ריבים אבל לא היתה אלימות פיזית אלא רק מילולית. שתי בנות פרשו.
5. שיחה:
  - א. מה המחשבות שעלו אצלכם בעקבות הסיפור?
  - ב. האם הייתם מופתעים?
  - ג. למה התנהגו הילדים כך?
  - ד. איך ניתן היה לגרום להתנהגות אחרת? ( חינוך, חוקים, מבוגר סמכותי אולי שוטר)
  - ה. מה זו אנרכיה? האם אתם מכירים מקרים כאלו?



## ” חשבון הנפש של האינדיאנים ”

מיקוד חינוכי- התבוננות פנימית, חשבון נפש, שינוי בחיים.

1. הקראה: ”מספרים על האינדיאנים שהם אף פעם לא נושאים איתם הרבה דברים. האינדיאנים אומרים שאם ייקחו איתם הרבה לא יהיה להם מקום לדברים -חפצים חדשים שהם לא יוכלו להכניס דברים חדשים. אי אפשר להכניס בלי להוציא.”

2. שאלות ושיתוף תשובות :

א. האם יש לכם משהו שהייתם רוצים מאד לעשות בחיים ואתם מרגישים שלא יכולים ? למה ?

ב. האם יש לכם משהו חדש שהייתם מאד רוצים בחיים שלכם ואתם מרגישים שאין לכם זמן לעשות אותו?

ג. עד כמה אתם מרגישים שליטה על החיים שלכם?

ד. עד כמה אתם מרגישים שלמים עם האינטנסיביות של הלימודים?

3. גיבוש תובנות :

א. דברים משותפים שעלו.

ב. אפשרות להסיק מסקנות.

ג. קשר לעולם בו אנו חיים.



**"מי רואה נכון יותר את פני האדם: הצלם, המראָה או הצייר?"**  
(תודה לשוקה דינור)

מיקוד חינוכי: על שיפוטיות מהירה ומחירה.

1. שיתוף מסך והקראה.
2. שיח
  - א. מה חשבתם על הסיפור?
  - ב. האם קרה לכם פעם ששפטתם מישהו או משהו מהר מדי ואחר כך התברר לכם שטעיתם ? שתפו.
  - ג. "מי רואה נכון יותר את פני האדם: הצלם, המראָה או הצייר?"



## ”מי רואה נכון יותר את פני האדם: הצלם, המרְאָה או הצייר?”

הוא היה מורה מוערך ע"י תלמידיו ויחד עם זאת הוא ירד לחייהם בקפדנותו ובעמידתו על קיומם של לוחות הזמנים. מתחילת השנה הוא עמד על כך שלא רק שלא יאחרו לשיעורים, אלא שיגישו את עבודות הבית במועד ויכבדו את הבטחותיהם. 'איחור או אי עמידה בלוחות זמנים', הוא היה נוהג לומר, 'הם חוסר כבוד לזולת. אל תשכחו זאת גם מחוץ לכותלי בית הספר.' והנה רצה הגורל ויום אחד אַחַר המורה בכבודו ובעצמו לשיעור. איחור של חמש דקות תמימות. הוא נכנס לכיתה מתנשף, התנצל על האיחור, מילמל הסבר כל שהוא שאיש מהתלמידים לא קלט, וביקש להתחיל את השיעור.

'יש למי שהוא משהו לומר, לפני שמתחילים?' הוא שאל את התלמידים כהרגלו. אחד התלמידים שישב בשורה הראשונה, תלמיד ביישן שאינו מרהיב בדרך כלל לדבר בפני כולם, התרומם, לא אמר מילה, רק הושיט את ידו, הצביע על שעון היד שלו, נקש עליו כמה פעמים באצבעו וחיך התפשט על פניו.

הילדים היו המומים מהתעוזה של הילד הביישן, ניסו להחניק צחקוקים. המסר היה כך-כך שקוף. המורה הביט בו, האדים מעט ולפני שהילד הספיק להוציא מילה הוא הרעים עליו בקולו: 'חצוף... עזוב מיד את הכיתה ולך לחדרו של המנהל. אמור לו שלעגת למחנך שלך.' החיך נמחק מפני הילד והוא יצא שפוף ונבוך מהכיתה. למחרת הגיע אביו של הילד וביקש לשוחח עם המורה בהפסקה. 'למה הענשת את בני, אמש?' הוא שאל.

'איחרתי אמש לשיעור, שלא כהרגלי', אמר המורה, 'וּבְנֵךְ לעג לאיחור שלי בפני כל התלמידים. אין מתנהגים כך למורה.'

'מה הוא אמר?' שאל האב, 'מה הוא אמר שהלבין פניך ברבים?'

'הוא לא אמר', השיב המורה. 'זה בדיוק העניין. מיד כשאיחרתי הוא רק נקש על שעון היד שלו מספר פעמים. לא צריך להיות חכם גדול כדי להבין את הרמז שמשמעו - איך אתה מאחר המורה, כשלנו אתה מטיף לכבד את האחר.'

הביט בו האב ואמר: 'אינך יודע כמה בני מעריך אותך כמחנך. הוא סיפר לנו כמה אתה מקפיד לחנכם להגעה בזמן, לכבד את הזולת. רק אמש קניתי לבני שעון יד חדש, בדיוק למטרה הזו, שיקפיד על לוחות הזמנים כפי שאתה מחנכם. והנה בני שב אתמול הביתה ובדמעות סיפר לי שמיד עם כניסתך לכיתה הוא קם, נקש על שעונו בכוונה טהורה להראות לך את שעון היד החדש שקיבל. דווקא לך יותר מכל אחד אחר. ואתה הענשת אותו.' כך סיפר לי צביקה וינברגר רכז התרבות של בית ברט, בית גיל הזהב בירושלים

אז כדאי שנזכור בפעם המי יודע כמה, שאולי אין באמת אמת אחת וברוב המקרים אנחנו נוטים לראות את הדברים דרך המשקפיים שלנו.

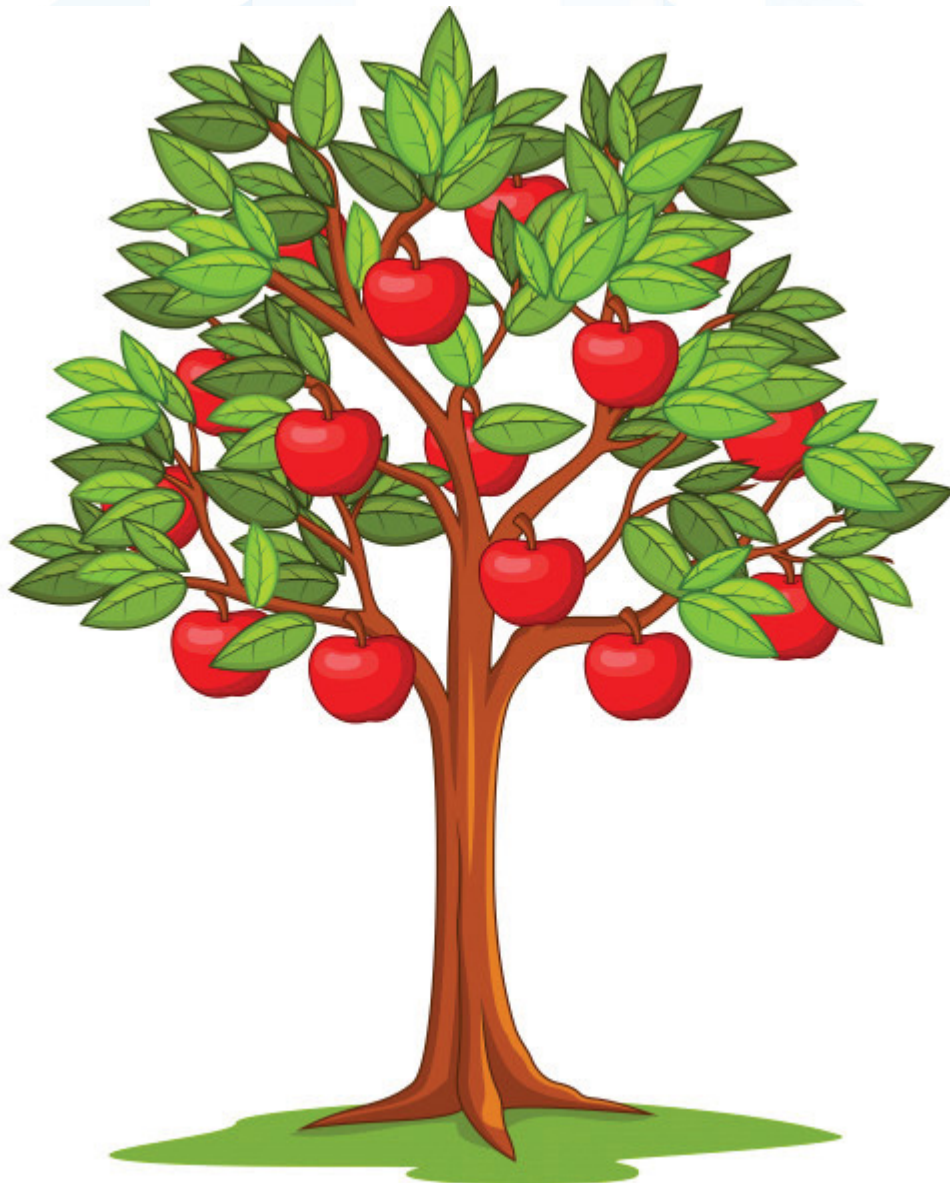
קראתי פעם ציטוט מעורר מחשבה המיוחס לפאבלו פיקסו:  
”מי רואה נכון יותר את פני האדם: הצלם, המְרָאָה או הצייר?”  
ואל תקלו ראש בתשובה לשאלתו...



## ”מיליוני אנשים ראו תפוחים נושרים ורק ניוטון הסתקרן ושאל: מדוע?” (תודה לשוקה דינור)

מיקוד חינוכי: על חשיבותה של גמישות מחשבתית וסקרנות.

1. הקראה עם עצירות בכל סיפור קצר לפני הפתרון. שואלים את הכיתה אם יש להם הצעות? אחרי זה ממשיכים.
2. שיח:
  - א. למה לילדים יש גמישות מחשבתית יותר גבוהה ממבוגרים?
  - ב. האם קרה לך שחשבת על פתרון שאף אחד לא חשב (אולי במסגרת המשפחה)?
  - ג. לאילו מקצועות לימוד יכולה לעזור גמישות מחשבתית? (לכולם?)
  - ד. לאילו מקצועות בחיים יכולה לעזור גמישות מחשבתית?



## ”מיליוני אנשים ראו תפוחים נושרים ורק ניוטון הסתקן ושאל: מדוע?”

ימים אלה של משבר קיצוני חובק עולם כולנו זקוקים לגמישות מחשבתית וליכולת הסתגלות מהירה לשינויים. ד"ר אָל סִיבֶרְט (Al Siebert), סופר ומרצה אמריקאי בעיקר על הפסיכולוגיה של הגמישות, טוען שסקרנות, עניין, פתיחות ובעיקר פחות שיפוטיות (!) עוזרים מאד לגמישות מחשבתית. כיוון שכך כדאי ללמוד מילדים, מכיוון שהם מביאים סקרנות עצומה, וטרם רכשו שיפוטיות ודעות קדומות. לפעמים ילד יכול לראות פיתרון שמבוגר לא חושב עליו. הוא קורא לזה אינטליגנציה מעשית.

הוא מוסיף וטוען שמנת מישכל גבוהה אינו ערובה ליכולת מעשית לפתרון בעיות. לראיה, יש מצליחנים רבים שאין להם תארים אקדמאיים, והם מצליחים בזכות האינטליגנציה המעשית, דהיינו היכולת הפרקטית שלהם לפתור בעיות ולנווט את חייהם.

הקשיבו למקבץ של שלושה קצרצרים בהקשר הזה:  
הראשון:

משאית גבוהה ועמוסה עוברת תחת גשר בכביש. הנהג אינו מעריך נכונה את גובה הגשר, והמשאית משפפת בחוזקה את הגשר, מרעיזה אותו ונתקעת תחתיו. נוצר פקק גדול. מוזעקים מהנדסים מומחים שמעריכים שלגרור את המשאית בכוח עלול לגרום נזק לגשר העילי. בעודם בונים תכנית לפרוק חלק מתכולת המשאית ולהזעיק רתכות על מנת לחתוך כמה סנטימטרים מחלקה העליון של המשאית - ילד קטן שעמד בצד תקוע בפקק שאל את אביו: "אבא, למה הסיבוך? שפשוט יוציאו למשאית את האויר מהגלגלים?"

השני:

אדם הידוע במנת המישכל הגבוהה שלו עוצר עם רכבו להפסקת קפה קלה בפונדק דרכים. כשהוא יוצא מהפונדק, החשיכה כבר ירדה, והוא רואה להפתעתו שצד אחד של רכב הספורט שלו מוגבה על בלוקים וגלגל אחד נגב. לא רק הגלגל נעלם אלא גם הברגים שמחזקים את הגלגל לבסיס (גוז'ונים בשפת המכונאים). אין לו שירות דרכים, הוא לא יודע אם יש מוסך או מתקן תקרים בסביבה - נבוך הוא עומד שם חסר אונים.

חקלאי שעבר בתחנת הדלק, הבחין במצוקתו ושאל אותו האם הוא יכול לעזור. סיפר לו האיש על הבעיה. "יש לך גלגל רזרבי?" שאל אותו החקלאי.

"בוודאי." ענה האיש "אבל מה זה יעזור ללא הברגים שנגנבו? אני מניח שאין לך ברגים שיתאימו לרכב הספורט המיוחד שלי?"

החקלאי חיך. הוא לקח את מפתח הצלב, שיחרר בורג אחד מכל אחד משלושת הגלגלים האחרים. הוא מסר את הברגים לאיש: "הברג את הרזרבי שלך עם שלושת הברגים הללו, הוא אמר לו, "עכשיו תוכל לנסוע לעיר הקרובה למוסך... רק סע לאט ובזהירות..."

והסיפור השלישי לוקח שוב לעולם היצירתי של ילדים:

אנשים נשאלו שאלה תיאורטית: "לו התאפשר לכם הדבר, היכן הייתם ממקמים בגופכם עין שלישית?" מרבית האנשים, וכך בוודאי גם אתם, עונים: בגב או בעורף. כך יוכלו לראות ולכסות את השטח המת בגבם.

כשנשאלו ילדים, הציע אחד הילדים פתרון מעניין יותר. הוא הציע למקם את העין בקצה האצבע המורה. לאצבע יש יכולת ניווט משוכללת ודינמית להפליא: לאחור, למעלה ולמטה, לחריצים שמתחת לארון ולחללים הגבוהים. במקום עין בגב - שהיא חשיבה סטטית - נחשפה חשיבה דינמית - עין באצבע. תודו שלא חשבתם על זה...

(שני הסיפורים הראשונים מסיפרו של ד"ר אל סיברט 'יתרון הגמישות' (The Resiliency Advantage). תירגום חופשי שלי מאנגלית. הסיפור האחרון מסיפרו של ירין קימור 'הבלתי אפשרי, אפשרי')

תקראו לזה חוכמת הפשטות, תקראו לזה חוכמת ילדים - בכל מקרה צפה ועולה מהם החשיבה הפשוטה, המשוחררת, הפתוחה, הסקרנית.

רבים וחכמים כתרו כתרים לחשיבותה של תכונת הסקרנות. מיודענו אלברט איינשטיין העיד בצניעותו שאין לו כל כישרון מיוחד אלא רק סקרנות בלתי נלאית.

ברנארד ברוך, איש כספים אמריקאי, אמר: "מיליוני אנשים ראו תפוחים נושרים ורק ניוטון הסתקן ושאל: מדוע?"

## "מוצר נייקי אישי" מס' 164800

מיקוד חינוכי: ניצול ילדים בעולם, אכפתיות, אקטיביות, מעורבות.

1. שיתוף מסך. מקריאים דיאלוג (לתת להם להתכונן לפני). יתכן שיהיה צורך בקצת הסברים והבהרות של המחנכת למשל שג'ונה ה. פראטי היא לקוחה ומה הוא מבצע "נייקי אישי"
2. שיח ( המיילים אמיתיים)
- א. מה אנחנו יודעים על בתי החרושת של יצרני ציוד ונעלי הספורט במזרח הרחוק? שכר זעום, ניצול, מעבירים את המפעלים מארץ לארץ לפי המדינה שאפשר לשלם שם את השכר הנמוך ביותר.
- ב. האם יש כאן באמת ניצול ופגיעה בזכויות האדם או "שוק חופשי" ?
- ג. מה הייתם אומרים לזכותה של נייקי. ( לבקש מראש משניים שיהיו "סנגורי השטן").
- ד. האם אנחנו יכולים באמת לעשות משהוא נגד תופעת ניצול ילדים (מצביעים למפלגה שחורטת על דגלה את זכויות האדם, מחנכים, חרם)? האם אנחנו רוצים לעשות משהו ? מה אנחנו עושים בפועל ?
- ה. האם בארץ יש תופעה של ניצול ילדים? נשים? עובדי זרים? .
- ו. האם זה באמת ניצול? מה הניצול כאן? האם מישהוא יכול לעשות משהוא? הכנסת, הממשלה, האזרח.



מ: נייקי אי.די

אל: ג'ונה ה. פראטי

הנדון: הזמנת מוצר "נייקי אישי", מס' 164800

הזמנת מוצר "נייקי אישי" שלך בוטלה בגלל אחת או יותר מהסיבות הבאות:

1. המסר האישי שלך מכיל סימן מסחרי של חברה אחרת או נכס רוחני אחר.
2. המסר האישי שלך כולל שם של אתלט או של קבוצה שאין לנו זכויות יוצרים עליהם.
3. סעיף המסר האישי שלך נשאר ריק. האם לא רצית להוסיף מסר אישי?
4. המסר האישי שלך כולל מילים גסות או סלנג שאינו הולם.

אם ברצונך להזמין מוצר של נייקי עם מסר אישי חדש, אנא בקר אותנו שוב בכתובת [www.nike.com](http://www.nike.com)

com

תודה רבה

נייקי אי.די

אל: נייקי אי.די

מ: ג'ונה ה.פראטי

הנדון: הזמנת נעלי "נייקי אישי", מס' 16468000

ברכות,

ביטלתם את הזמנתי, אף על פי שהמסר האישי שלי אינו מפר אף אחד מהקריטריונים שהדגשתם בהודעתכם. המסר שביקשתי להדפיס על נעלי הריצה שלי היו המילים "סדנת יזע" [sweat shop](http://sweatshop.com).

סדנת יזע איננה:

סמל מסחרי של חברה אחרת.

שם של אתלט.

חלל ריק.

מלה גסה.

בחרתי במסר זה כי רציתי לזכור את העמל והיזע של הילדים שייצרו את הנעליים האלה. האם

תוכלו בבקשה לשלוח לי את הנעליים הללו באופן מיידית?

תודה ושנה טובה,

ג'ונה פראטי

אל: נייקי איי.די  
 מ: ג'ונה ה.פראטי  
 הנדון: הזמנת נעלי "נייקי אישי", מס' 16468000  
 ברכות,  
 ביטלתם את הזמנתי, אף על פי שהמסר האישי שלי אינו מפר אף אחד מהקריטריונים שהדגשתם  
 בהודעתכם. המסר שביקשתי להדפיס על נעלי הריצה שלי היו המילים "סדנת יזע" sweat shop.  
 סדנת יזע איננה:  
 סמל מסחרי של חברה אחרת.  
 שם של אתלט.  
 חלל ריק.  
 מלה גסה.  
 בחרתי במסר זה כי רציתי לזכור את העמל והיזע של הילדים שייצרו את הנעליים האלה. האם  
 תוכלו בבקשה לשלוח לי את הנעליים הללו באופן מידי?  
 תודה ושנה טובה,  
 ג'ונה פראטי

מ: נייקי איי.די  
 אל: ג'ונה ה. פראטי  
 הנדון הזמנת מוצר נייקי אישי, מס' 1648000  
 לקוח "נייקי אישי" יקר,  
 הזמנת נייקי אישי שלך בוטלה בגלל שהמסר האישי שלך כולל, כפי שהסברנו באי-מייל הקודם  
 ששלחנו לך, "סלנג שאינו הולם". אם ברצונך להזמין מוצר של נייקי עם מסר אישי חדש, אנא בקר  
 אותנו שוב בכתובת [www.nike.com](http://www.nike.com)  
 תודה,  
 נייקי איי.די

אל: נייקי איי.די

מ: ג'ונה ה.פראטי

הנדון: הזמנת נעלי "נייקי אישי", מס' 16468000

"נייקי אישי" היקרים,

תודה על תשובתכם המהירה בנוגע לנעלי הריצה שהזמנתי. אף על פי שאני משבח אתכם על שירות הלקוחות הזריז שלכם אינני מסכים עם הטענה שהמסר האישי שלי כלל "סלנג שאינו הולם". בדקתי במילון וובסטר ומצאתי שהביטוי "סדנת יזע" הוא למעשה חלק מהאנגלית התקנית ואינו סלנג. משמעות הביטוי: "סדנא או מפעל שהעובדים בו מועסקים במשך שעות רבות בשכר נמוך ובתנאים ירודים" ומקורו כבר ב 1892. לפיכך המסר שלי אינו נופל באף אחד מהקטגוריות שפרטתם באי-מייל הראשון שלכם.

באתר האינטרנט שלכם כתוב שתוכנית "נייקי אישי" מבטאת את " החופש לבחור והחופש לבטא את אישיותך". אני שותף לאהבתה של נייקי את החופש ואת הביטוי האישי. האתר אומר גם ש" אם אתה רוצה לעשות זאת כמו שצריך עשה זאת בעצמך" הייתי מאושר לייצר בעצמי את הנעליים שלי והמסר האישי תוכנן כהודעה קטנה של הערכה לעובדי סדנאות היזע שהתאמצו לסייע לי להגשים את חלומי. אני מקווה שתעריכו את חופש הביטוי שלי ותשקלו מחדש את החלטתכם לדחות את הזמנתי.

תודה רבה

ג'ונה פראטי

מ: נייקי איי.די

אל: ג'ונה ה. פראטי

הנדון: הזמנת מוצר נייקי אישי, מס' 1648000

לקוח "נייקי אישי" יקר,

אם כבר עברת לפסים אישיים, אתר האינטרנט "נייקי אישי" מצוין גם ש" נייקי שומרת לעצמה את הזכות לבטל כל הזמנה של "נייקי אישי" תוך 24 שעות מרגע הפנייה. נוסף לכל הוא מסביר: אמנם אנו מכבדים את רוב המסרים האישיים אבל איננו יכולים לכבד כל אחד. יש מסרים שאנו סבורים שהם בלתי הולמים או שפשוט איננו רוצים למקם על מוצרים שלנו. למרבה הצער לעיתים זה מאלץ אותנו לדחות מסרים אישיים שאולי נראים תמימים.

כשאלה החוקים איננו יכולים לקבל את הזמנתך. אם ברצונך להזמין מוצר של נייקי עם מסר אישי

חדש, אנא בקר אותנו שוב בכתובת [www.nike.com](http://www.nike.com)

תודה,

נייקי איי.די

אל: נייקי איי.די

מ: ג'ונה ה.פראטי

הנדון: הזמנת נעלי "נייקי אישי", מס' 16468000

"נייקי אישי" היקרים,

תודה על הזמן והאנרגיה שהשקעתם בפנייתי. החלטתי להזמין את נעלי עם מסר אישי חדש, אבל ברצוני לבקש מכם בקשה קטנה: אולי תוכלו לשלוח לי תמונה צבעונית של הילדה הוייטנאמית בת העשר שייצרה את נעלי?

תודה,

ג'ונה פראטי

**ינואר 2001 שירות הלקוחות של נייקי בחר שלא לענות על האי-מייל האחרון במקום זאת הם הוסיפו לרשימת המילים האסורות את הביטויים: סדנת יזע, עבודת ילדים, ניצול.**

סדנת יזע

<http://www.amalnet.k12.il/Sustainability/TopMenu/%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%97%D7%99%D7%9D/%D7%A1%D7%93%D7%A0%D7%90%D7%95%D7%AA+%D7%99%D7%96%D7%A2.htm>

## ”אני מתפשרת מתפשרת עד אני משיגה מה אני רוצה”

### מיקוד חינוכי: על חשיבות הפשרה בחיים וכדרך חיים.

1. שאלה :
  - א. מה זו פשרה?
  - ב. ”פשרה מסריחה” פשרה רקובה” פשרה צולעת”, פשרנות”. איזה דימוי יש לפשרה מהמילים הללו שהרבה משתמשים בהם? למה? ( ויתור על עקרונות, כניעה, לעשות דברים שאתה לא מאמין בהם, להסכים לדברים לא טובים)
2. שיתוף מסך והקראת סיפור: ”בסוף הכל נגמר אמצע” .
3. שיח:
  - א. מה אתם חושבים על הסיפור?
  - ב. אילו פשרות אתם עשיתם בחיים?
  - ג. האם פשרה זה דבר טוב או רע?

### הרחבה ( מומלץ)

רציונאל - אצל רבים מאתנו מעוררת המילה: ”פשרה”, תחושות ראשוניות שליליות. בחברה הדמוקרטית רווחים יותר צמדי המילים: ”פשרה מסריחה” ו”פשרה צולעת”. בחברה הישראלית הלעג והדימוי השלילי למילים ”פשרן” ו”פשרנות”, רווחים יותר מאשר מונחים חיוביים. ניתן גם לראות ולהתייחס לפשרה אחרת. היא יכולה להיות דרך חיים הוגנת וטובה, כזו המפחיתה צמצומות של עימותים, שנאה, מתחים, מריבות ועוד. חיים בחברה דמוקרטית יש קשר הדוק לעקרון הפשרה, למשל כדרך להשיג רוב. יתכן כי מי שמלין על מחירה של הפשרה מן הראוי שיבחן במקביל את מחיר האלטרנטיבה.

תיאוריה- הפשרה ממוקמת באמצע ”שביל הזהב” על פי הרמב”ם (בעקבות אריסטו) הדרך המאפשרת את הבריאות הנפשית הגדולה ביותר שיש.

אנחנו בנויים מגשטאלט (תמונת מכלול) - בכל אחד יש קיצוניות ( קמצן- נדיב, רגשן- שכלתן) כאשר אנחנו מרשים לעצמנו את שני המרכיבים אנחנו מגיעים לסוג של בריאות נפשית. לדוגמא: נירוטי עלול שלא לצאת מהבית מרוב פחד, בעוד שפסיכוטי עלול לקחת סיכונים הואיל והמציאות לא קיימת בשבילו. אנחנו שואפים שאדם ייקח גם מזה וגם מזה כדי לאפשר לו קיום - זרימה.

כאשר יש לחץ אדם נוטה לבחור בחירה קיצונית. תופעות קיצוניות הן תופעות ללא פשרה. נראה כי במצבים קיצוניים אדם לא יכול להכיל את שני הצדדים. רבים מהאנשים שנמצאים בקצה, הם במצוקה ובעקבות כך מגיעים להתנהגות קיצונית, לכן אלמנט הפשרה הוא מרכיב כל כך חשוב בחיים.

חלק מהותי בעבודה הפסיכולוגית הוא להחזיר את האיזון לדאוג שהאדם למרות הקטבים שבו יגיע לאמצע.



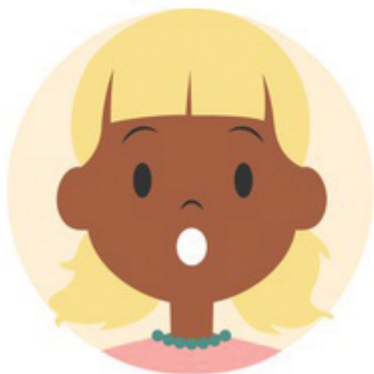
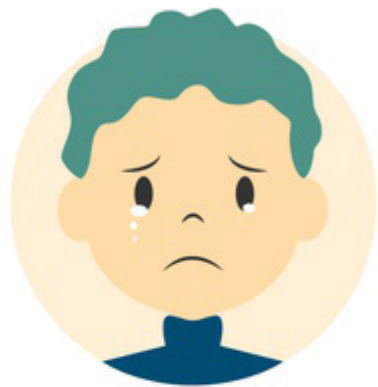
רגע לפני שהמנהלת החדשה החלה לפטר חצי מהפועלים במפעל הפלסטיק הגדול ובכך לנסות לעצור את ההפסדים הכבדים ביקש ויקטור להיפגש איתה. “גברת מנהלת” הוא פתח ואמר, “ אני לא בטוח את להכיר אותי בכלל”, אירית חיכה וברכות אמרה לו “ להיכנס למפעל הזה בלי לדעת מי זה ויקטור זה לא לעשות שיעורי בית. עוד לפני ששקעתי בדו”חות הכספיים של המפעל כבר שמעתי עליך.” “אז יפה” המשיך האיש המבוגר את דבריו “ אז את לדעת שאני במפעל הזה עשיתי כבר כמעט הכל: פועל יצור ליד מכונה אחר כך מנהל מחלקה וגם מנהל ייצור וחבר ההנהלה עד שאת מגיעה לכאן. את יודעת גברת אירית כולם באים לדבר עם ויקטור: פועלים חברי הוועד ואפילו חברי ההנהלה. אני כבר לעצמי לא דואג, אני שנים טובות שלי במפעל כבר נגמר, עוד מעט עבודה נגמרת ואני בחוץ, רק מה אנשים כאן חשובים לי, אנשים כאן טובים מאד ואני חשבתי אולי עצה קטנה שלי יכול לעזור לך ולכולם. אצלנו ברומניה היה משפט אימא הייתה אומרת הרבה: “אני מתפשרת ומתפשרת עד אני משיגה מה אני רוצה.” אל תתחילי עם “בום גדול”, מין מלחמה עם התוכניות שלך עם הצעדים הכואבים לאנשים. כאן זה בית שמש, כולנו כמו משפחה גדול. לאט, לאט, תתחילי עם דברים לא כואבים, אחרי כמה זמן את לדבר עם הוועד וביחד להחליט איך לעשות שינוי. תתחילי בהבנה, בשיחות. הרבה קשה יהיה גם ככה להוציא מפעל להיות מה היה. ככה אני כבר בחיים ראיתי כבר הרבה מנהלים ותוכניות לא רק כאן גם בארץ איפה אני בא משם בסוף הכל נגמר אמצע.”

## ” האם יש לחיות רגשות? ” - על הצניעות

(תודה לדליה הוכברג)

מיקוד חינוכי- על הצניעות, אי ידיעה הלגיטימיות והמודעות אליה, היכולת לומר ”אני לא יודע”.

1. שאלה - מה אומרים הביטויים: ” אל תתנהג כחיה? ” ”הם מתנהגים כמו חיות?”? האם יש להם בסיס עובדתי?
  2. שאלה.
  - א. האם לחיות יש רגשות?
  - ב. כל אחד צריך להחליט בין: כן, לא, לא יודע.
  - ג. שיתוף תשובות.
  3. שיתוף מסך והקראה.
  4. שאלה: מה לדעתכם תהיה התשובה של כותב המאמר צבי ינאי ( הוגה דעות מנכ”ל משרד המדע, סופר, וחתן פרס ספיר) לשאלה האחרונה ?
- התשובה: ” איננו יודעים, כמובן! כל שאנו יודעים הוא שאם אדם היה נוהג כך לא היינו מטילים ספק בחמלתו”
5. שיח שאלות:
  - א. עד כמה אנשים מוכנים לומר: אני לא יודע!!! . למה זה חשוב?( צניעות, נזקי היוהרה, אנחנו חיים בעולם מוצף ידע וזה ).
  - ב. כמה יוצא לכם להגיד שאתם לא יודעים?
  - ג. מה כן חשוב לדעת בעולם שלנו?



” ניקח לדוגמה תצוגות חמלה ודאגה כלפי פרטים פצועים או תשושים בקבוצה. אנחנו יודעים שבמקרים לא מעטים גורילות ושימפנזים נוהגים כך כלפי חברי קבוצתם. אפילו חזירים נצפו כשהם מובילים לאבוס חזירה קשישה ומוגבלת תנועה. דה-זאל מתאר בספרו ”טובים מטבעם” על מפגש בין נקבת בבון לבין עופר צבאים חבוי בעשב. בהתחשב בלהיטותם של בבונים לבשר צבאים, המפגש היה אמור להסתיים בטריפת העופר. למרבית ההפתעה, זה לא קרה. יתרה מזו, היא אף נמנעה מלהזעיק בבונים ששוטטו בקרבת מקום. לפני שנים אחדות, בגן החיות של ברוקפילד ליד שיקגו, נפל ילד בן שלוש לתעלת בטון המפרידה בין המבקרים למכלאה של גורילות. לזוועת הצופים, אחת הגורילות התקרבה למקום, אבל במקום לתקוף את הילד המעולף היא הרימה אותו בעדינות, חיבקה אותו ומסרה אותו לפקחים בשער. האם נכמרו רחמיה של הגורילה על הילד?”

צבי ינאי הקו הדק שבין אדם לחיה 24/12/08 ynet

מומלץ להכנס לאתר <http://thinkil.co.il> על צבי ינאי

## ”קו 28 או וול סטריט - ההחלטה של רותם”

(מומלץ להפעיל שיקול דעת! במידה ויש תלמיד או תלמידה שעלולים להיפגע רצוי לוותר או לעשות שינוי)

מיקוד חינוכי : התנגשות בין ערכים. על נחישות ומחירה. על דימוי גוף. פרסומות פוגעניות

1. שיתוף מסך והקראה של הסיפור.

2. שיחה-שאלות :

א. מה אתה היית מחליט?

ב. מה המחיר של כל החלטה שרותם יקבל?

ג. אילו ערכים מתנגשים כאן?

ד. מה אנחנו יודעים על עולם הפרסום?



## ”קו 28 או וול סטריט - ההחלטה של רותם”

להלן ובקיצור רב הסיפור של רותם כפי שהוא סיפר לי לא מזמן: ...”כבר אחרי פסח היה לי ברור שבקיץ לקראת י”ב, אני חייב לעשות הרבה כסף, ולא כמו בשנה שעברה כשבסוף לא חסכתי כלום. הרבה זמן שיושב לי בראש הסיפור של ”וול סטריט” האלה, שהופכים בפחות משנה את האנגלית שלך לכזו כמעט כמו של מישהו שהיה שלוש שנים באמריקה ועושים את זה עוד בלימוד בכיף עם שיחות ומחשב וככה. בקיצור, החלטתי שזאת הזדמנות אחרונה שלי, ושזה גם יכול מאד לשפר לי את הציונים בבגרות. להורים אמרתי מראש שאשיג את הכסף לבד ושאיני יודע שהמצב שלהם ”על הפנים” ועוד עם כל איך שהם עוזרים לשתי האחיות שלי.

טוב אני חושב שלא הייתה כמעט חנות או בורגר-ראנץ' במרחק של 10 קילומטר מהבית שלא דיברתי איתם. הסיפורים מכאן ועד להודעה חדשה: ”הבטחתי לחברים של הבן שלי”, ”יש לי עובדים קבועים”, ”אין לי ניסיון טוב עם תלמידים”, ”עד שנלמד אותך את העבודה, כבר יגמר החופש”. בקיצור, אני לא יודע אם זה קשור לזה שאני קצת שמן או לא, אבל התוצאה: אפס, כלום.

ניסיתי מודעות בעיתונים, וכשהתקשרתי, כבר היו להם אלף מועמדים. מסביב אני שומע שמלא חבר'ה בכיתה מצאו עבודה, כמובן, מאלו שלא נוסעים לחופש מפואר החו”ל עם ההורים.

יום אחד, דווקא בלוח מודעות של המתנ”ס, אני מוצא מודעה שמחפשים נערים בגיל 16 - 18 להשתתף בסרטי פרסומת. התקשרתי, ענתה לי אישה נחמדה, והזמינה אותי לבוא לפגישה במשרדים שלהם בסנטר.

הלכתי לראיון. היה סה”כ איזה חמש דקות, צילמו אותי בכל מיני זוויות, אמרו שההורים חייבים להסכים ולחתום, שהם משלמים כמעט 80 ₪ לשעה כולל הזמן של החזרות לפני הצילומים, ושהם יתקשרו תוך כמה ימים. כבר למחרת בערב כבר התקשר איזה מישהו עם מבטא צרפתי, ושאל אם אני יכול לבוא בשישי בבוקר לטיילת של בת-ים.

אני מגיע לשם וישר מזהה את כל הבלגן של הצילום והמיקרופונים והאורות, ואז פוגש אותי האיש הזה אברהם, ומסביר לי שזה סרט פרסומת לאיזה ממתק דייאט, ושאיני צריך לשחק שמן שכל הזמן יורדים עליו ילדים אחרים עד שבסוף מציע לו המוכר את הסוכריות המגעילות האלו ואומר לו משהו כמו ”את אלה המצאנו בשבילך...”.

מה אני אגיד לך, אתה יודע שאני לא ממש מתרגש כשיורדים עלי קצת בגלל שאני קצת שמן, אבל הפרסומת הזאת הייתה כל כך מגעילה. הם אמרו שיעשו אותי עוד יותר שמן בפרצוף, ולחשוב על זה שכל המדינה תראה אותי... ממש בא לי לעלות על אוטובוס 28 ולחזור הביתה. אבל אז חשבתי ש”מה, בעצם, אני עושה להם חשבון”, ושמים עבודה כזה אני יכול לצאת עם מעל 500 שקל. הם גם אמרו לי שיהיו להם עוד סרטים. ואז גם זכרתי את המשימה שלי לחופש, ומה המטרה, וכבר לא הייתי בכלל בטוח מה אני צריך לעשות...

## ”למה זרק הפרופסור 50 דולר לרצפה”

מיקוד חינוכי: ערך עצמי. חוזקה. התמודדות פגיעה והשפלה.

1. פעילות (שתי אפשרויות):
  - א. מספרים את הסיפור מומלץ לקחת שטר של כסף ולהדגים.
  - ב. או עושים את הסיפור ”בשידור חי” על כל שלביו - על פי הסיפור לעשות את הפעילות עצמה עם התלמידים בזמן הווה.
2. שאלות אפשריות:
  - א. האם שמעתם על מקרים שהשפילו פגעו וזלזלו הילדים? מה היה? אם הייתם יכולים לתת עצה קטנה לאותו ילד מה הייתם אומרים? האם סיפור כזה יכול לעזור?
  - ב. האם אתם הייתם פעם בסיטואציה שהרגשתם ככה? מה היה? מי מוכן לשתף?
  - ג. מה דעתכם על הסיפור?

”הפרופסור שזרק 50 דולר לרצפה”

מספרים על פרופסור באוניברסיטה בארה”ב שבאחד השיעורים הוציא מכיסו שטר של 50 דולר ושאל את הסטודנטים מי רוצה אותו?  
כצפוי, כל האצבעות הורמו מעלה לאחר מכן קימט המורה את השטר באצבעותיו, עד שהשטר נראה היה כסמרטוט מרוט, ושוב שאל את תלמידיו: ”מי רוצה את השטר המקומט הזה?”. שוב הורמו כל אצבעות הכיתה גבוה גבוה, וכולם צעקו: ”אני”,  
”אני”...  
לקח הפרופסור את השטר, זרק אותו על רצפה, רמס אותו בנעליו ולכלך אותו בעפר. כעת פנה שוב המורה לתלמידיו:  
”האם גם עכשיו אתם מעוניינים בשטר הזה?”. ”בוודאי”, ”בטח”, ענו הסטודנטים פה אחד.  
אז פנה המרצה לסטודנטים ואמר: תיזכרו את המסר שעולה כאן: בחיים שלכם יכול להיות שיפגעו בכם וישפילו אתכם ויזלזלו בכם אבל אף אחד ואף פעם לא יכולים לקחת את הערך האמיתי שלכם שאתם יודעים שיש לכם.



## ”להעלים עין ולהיות בן אדם... או לא”

**מיקוד חינוכי: על אמת ושקר על ישר וכנות, על ”העלמת עין” וגמישות.**

1. שאלה : האם אפשר תמיד לומר אמת ? האם צריך תמיד לומר אמת ? . תשובות.
2. הקראה ושיתוף מסך בסיפור.
3. שיח:
  - א. מה אתם חושבים על המקרה?
  - ב. מה אמרה היועצת לדעתכם ?
  - ג. מה אתם הייתם עושים ?
  - ד. האם נתקלתם בעבר בדילמה דומה ?
  - ה. עד כמה חשובה האמת ?



## ”להעלים עין ולהיות בן אדם... או לא”

”אין כאן רגע אחד של שקט בבית הספר הזה, אפילו רגע אחד של שקט הם לא נותנים לנו הילדים האלו”, נאנח הרכז החברתי שצנח לכורסא הפינתית בחדרה של היועצת. ”ברור”, חייכה היועצת ”אתה לא עובד בהיי-טק מול מחשב, ואני גם לא חושבת שהיית רוצה אז... ?אל תתלונן. מה העניין

”עכשיו זה סיפור חדש עם רועי.

את יודעת שאני בקשר עם כל המקומות שהילדים עושים את המחויבות האישית. לפני כמה ימים דיברתי עם רכזת ההתנדבות בבית האבות ובין השאר אמרה לי כדרך אגב שיש ילד אחד שהיה רק פעמיים ומאז לא הגיע. קצת הסתכלה ברישומים שלה ומצאה שזה רועי. הבטחתי לבדוק. הסתכלתי אצלי וראיתי שבדו”ח שלו הוא כתב שהיה הרבה פעמים ויש תאריכים ושעות ולפי זה שהוא שעשה כבר את כל המכסה שלו.

מאחר ואני לא ממש מכיר אותו שאלתי את אפרת המחנכת שלו והופתעתי. היא אמרה שהוא ילד מקסים אבל לא ממש פנוי ללמידה כי אבא שלו חולה דיאליזה ויש להם חנות קטנה לחומרי בניה ליד השוק. מתברר שהילד נמצא שם המון, עוזר לאבא וממש מחליף אותו שהוא נוסע לטיפולים.

את מבינה הסיפור הזה משגע אותי: מצד אחד יאללה, נעלים עין מהדיווח הכוזב ונהייה בני אדם ומצד שני עם כל ההבנה, זו הדרך? לשקר? ועוד לי? טוב מה את אומרת יועצת? את צריכה ליעץ לי לא? היועצת חייכה ...





## "הבכי של שלמה"

מיקוד חינוכי: חמלה. אחריות. דילמת מנהיגות תלמידים מוסרית.

1. שיתוף מסך והקראה

2. שיח:

א. מה הרגשתם ששמעתם את הסיפור?

ב. מה אתם חושבים על המקרה?

ג. למה לדעתכם התנהגו התלמידים כך?

ד. לו אתם במוצת תלמידים מה הייתם מציעים לעשות?



## ”הבכי של שלמה”

בבית הספר נדמו הקולות ובחצר השתרר באחת שקט מפתיע של אחר הצהריים. ראובן המנהל אסף את חפציו ונעל את המשרד. בדרכו החוצה ברך לשלום את המנקים והתחיל לצאת לכיוון החניה.

מטרים ספורים לפני השער הפתוח נעצר לפתע והסתכל לאחור. בקיוסק של שלמה דלק האור, וכשאימץ את מבטו, הבחין בדמותו הכפופה של שלמה יושב על כסא בפתח החנות. ראובן פנה לאחור וניגש לזקן. הלה הזדקף לאיטו, ובמאמץ ניכר העלה חיוך מעושה על פניו וברך אותו לשלום.

בבית הספר הוותיק שראובן היה בו תלמיד, מורה ובחמש השנים האחרונות גם מנהל, נשאר הקיוסק של שלמה המקום היחיד שכמעט ולא השתנה. מלפני הצלצול הראשון ועד סוף היום היו תלמידים מתגודדים בפתחו, כשרבים מהם מעדיפים אותו על פני הקפיטריה החדשה שנפתחה רק לאחרונה.

”מה קרה, אדון שלמה? מה אתה עוד עושה פה בשעה כזו?” פנה אליו ראובן ברכות. שלמה שתק ולבסוף נאנח ואמר: ”לא חשוב, אדון המנהל, אתה גם יש לך מספיק צרות משלך, ולא צריך עוד אחת משלי”.

את מה שקרה לאחר מכן סיפר ראובן בפרוט לנציגי מועצת התלמידים שכינס במשרדו כבר למחרת:

”לפתע פרץ הזקן בבכי חרישי שטלטל את גופו לצדדים במשך דקות ארוכות. ”הם הילדים שלי, אמר, הם ממש כמו הילדים שלי. שנים אני רואה אותם גדלים מול עיני. תמיד יש כאלה שלא הביאו כסף או נגמר להם, ואני נותן להם ”על החשבון”, תמיד הם מחזירים. כשנשאר לי בסוף היום איזה סנדוויץ' או לחמנייה שאף אחד לא קנה אני מציע להם גם בלי שישלמו, והם תמיד אומרים לי יפה: ”תודה”. וככה זה שנים, אתה הרי יודע את זה, אדון מנהל. ואז הבוקר הם באו, לא הייתה בכלל הפסקה. היו שניים, אני חושב אפילו לא מהכיתות של הגדולים ואומרים לי: תביא לנו קולה, תביא לנו גלידה, תביא לנו שוקולד הכי טוב שיש לך ובסוף הם צוחקים במין צחוק כזה שאני לא מכיר, ואומרים לי: ”אז סבא, עשית עלינו כבר מספיק כסף, נכון?” וזורקים את החצי שוקולד לפינה של הרצפה וממשיכים לצחוק ואומרים לי ”תמצא לך פראירים אחרים לעשות עליהם מיליונים, לא אנחנו” והולכים ולא משלמים, ואני נשאר רועד בכל הגוף”.

”אז זהו”, פנה ראובן לתלמידים, ”יש לי את המחשבה שלי אבל אני מאד רוצה לשמוע אתכם ומה אתם חושבים שצריך לעשות.”  
לרגע השתרר שקט ואז הורמו ידיים רבות בבקשה לדבר.

## "כסף ברחוב"

### מיקוד חינוכי: ערכים במבחן המציאות. ישר.

1. המחנך לוקח שטרות של בערך 300 ₪ או שטרות של יורו/ דולרים בערך הזה. ומראה אותם לכיתה.
2. שיתוף מסך. 4 שאלות נא לענות בכנות רבה:
  - א. מצאת את הכסף ליד המזכירות בבית הספר מה אתה עושה?
  - ב. מצאת את הכסף במכולת שבו אתה עושה קונה מדי פעם מה אתה עושה?
  - ג. מצאת את הכסף ברחוב שבו אתה גר מה אתה עושה?
  - ד. מצאת את הכסף בצד הכביש ברחוב ראשי שבו הלכת מה אתה עושה?
3. התלמידים מתבקשים לכתוב על פתק מהר מה הם היו עושים בכל אחד מהמצבים.
4. שיתוף
5. שיחה שאלות
  - א. מה עם הכסף היה 50 ₪ או 1000 \$ או תכשיט זהב ? .
  - ב. מה עם מישהו היה רואה אותך? .
  - ג. איך רוב האנשים (בארץ בחו"ל) היו נוהגים? .
  - ד. איך היינו מתנהגים אם היינו יודעים שזו הקיצבה החודשית של איש קשיש?
  - ה. מה אומר החוק? ( חייבים להביא למשטרה ואם אחרי תקופת מסוימת אם אף אחד לא מבקש זה חוזר למביא)



## ”הצדיק שכולם חיכו לו” ( תודה לשוקה דינור )

מיקוד חינוכי : על הזכות הגדולה להיות אחר וטוב. על פשטות המעשים הקטנים-גדולים, על נורמות ושינוי נורמות.

1. שיתוף מסך והקראה .
2. צפייה בסרטון ( נמצא בתחתית הבלוג)

[https://shuka.dinur.name/%d7%9c%d7%aa%d7%a7%d7%9f-%d7%91%d7%a6%d7%a0%d7%a2%d7%94-%d7%a2%d7%95%  
/d7%95%d7%9c%d7%95%d7%aa-%d7%a9%d7%9c-%d7%90%d7%97%d7%a8%d7%99%d7%9d](https://shuka.dinur.name/%d7%9c%d7%aa%d7%a7%d7%9f-%d7%91%d7%a6%d7%a0%d7%a2%d7%94-%d7%a2%d7%95%<br/>/d7%95%d7%9c%d7%95%d7%aa-%d7%a9%d7%9c-%d7%90%d7%97%d7%a8%d7%99%d7%9d)

3. שיחה:

- א. איך אתם נוהגים במקרים דומים?
- ב. למה לדעתכם לקח חצי שעה עד שהגיע ”הצדיק” ?
- ג. למה לדעתכם נהג הצעיר אחרת ?
- ד. מה אפשר לעשות כדי שהתנהגות הצעיר תהפוך לנורמה?
- ה. בתגובה לסיפור כתב אחד הקוראים : ” אני גר בסמיכות לשופט העליון רובינשטיין ואצלו זה נוהג ללכת ברחוב ולהרים אשפה. פעם אחת בשעה 07:00 בבוקר שבת, הרחוב ריק לחלוטין, ראיתי אותו בדרכו לבית הכנסת מרים שקית וזורק לפח. אז יש שופטים בירושלים וגם (אני רציני) אשתי נוהגת כך.”  
מה דעתכם?



## ”הצדיק שכולם חיכו לו”

המצלמה מתעכבת על כיכר האופרה היפהפייה של העיר, Place De L’opera. השעה היא 15:05, השמיים בהירים והכיכר רחבת ידיים, נקייה ללא רבב. על מדרגות האופרה ישובים אנשים, בתי הקפה הומים, רוכבי אופנים חולפים, ילדים משחקים בכדור. במרכז הכיכר מתקן אשפה ועליו מורכבת שקית פלסטיק שקופה וגדולה. בחור צעיר עובר אז בכיכר, כוס מקרטון בידו, הוא מתקרב לפח האשפה, חכן לשרוך את נעליו, מניח את הכוס על מרצפות הכיכר, ואז קם וממשיך בדרכו כשהכוס נשארת הפוכה על צידה על מרצפות הכיכר. הקטע הזה כמובן מוזמן. המצלמה מתעכבת על הכוס המיותמת, הנטויה על צידה מרחק פסיעה מפח האשפה. ואנשים עוברים וחולפים ואין איש טורח להרים את הכוס ולהשליכה לפח.

מהירות הסרטון מואצת, אנשים חולפים במהירות וכתוביות חולפות אז על המסך ומבהירות כמה העיר משקיעה בניקיון. העיר מוציאה עשרות מיליוני יורו מידי שנה על ניקיון, מאות אנשים עובדים בניקיון, אלפי פחי אשפה פרושים ברחבי העיר... ואז מופיעה כתובית שאומרת - 'זמה אתה עושה למען ניקיונה של העיר...?' חולפת כמחצית השעה... ומגיע הצדיק שבסדום. המצלמה מתמקדת בבחור צעיר שעוצר ליד הכוס המיותמת שעל הרצפה, מרימה ומשליכה לפח האשפה... ואז קורה משהו נחמד. בבת-אחת מתרוממים כל האנשים שישובים על המדרגות מסביב ובבתי הקפה... רק חיכו לצדיק... כולם שולפים ומניחים על ראשיהם כובעים צהובים שרקומה עליהם המילה 'בְּרָבו', וכולם מריעים לבחור הצעיר ומוחאים לו כפיים. מאחת הדלתות מסביב הכיכר מגיחה תזמורת של כמה נגנים, גם הם חמושים באותם כובעי 'ברבו' צהובים והיא מנגנת לכבודו איזה מרש צרפתי משעשע וכולם מתקהלים סביבו ומודים לו. עוברים ושבים שולפים מצלמות ומנציחים את האירוע. הבחור מופתע, אחר כך מחייך במבוכה. אישה בכובע הצהוב ניגשת אליו, מגישה לו זר פרחים ואחת אחרת, גם היא בכובע המצחייה הצהוב, מגישה לו מגן הוקרה, כנראה מהעירייה. הבחור מנופף בידו לקהל - אותו הצדיק בסדום שקבל הוקרה כל-כך מיוחדת על מעשהו - והמצלמה עוברת לצלם את הכיכר, את האיש ואת הקהל שמסביבו ממעוף הציפור, ומופיעה כיתובית על המסך - 'הניקיון זה אנחנו... זה גם אתם!! (אני מצרף בבלוג את הסרטון בן הדקותיים)

הבחור הצעיר בוודאי לא ישכח את המְחָוָה ואני תמיד טענתי ואטען שלמעשים כאלה יש השפעה מדבקת גם על אחרים. וזוהי בעיני גם סוג של אהבה. אהבה לאחר, מחשבה על הזולת, גם אם מישהו לכלך כי הוא פחות מתורבת, כי הוא פחות מתחשב. במקום תמיד לחנך ולהעיר, פשוט נתרום את חלקנו והעולם יבחין בכך בוודאי, ויהיה אכן עולם טוב יותר... מתחשב יותר... ואם עובר לכם בראש 'אשרי המאמין'... אל תאמרו בקול רם...



[www.amalnet.k12.il](http://www.amalnet.k12.il)